

VITA S. LVDGERI
PRIMI EPISCO-
PI MIMIGARNA-
FORDENSIS SEV MO-
NASTERIENSIS

VT NVNQVAM ANTEA INTEGRE EX
FVLDENSI BIBLIOTHECA EDITA, ET
AB AVCTORE COEVO LITERIS
mandata.

EDITORE REVERENDO PATRE CHRIS-
TOPHORO BROVVERO SOC.
IESV PRESBYTERO.

MOGVTIÆ,
EX TYPOGRAPHIA IOANNIS Albini.
ANNO M. DC. XVI.

VITA E. L. V. D. G. E. R. I.

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

PRIMUM PARTIS

SERENISSIMO
PRINCIPI FERDI-
NANDO DEI GRATIA ARCHIEPI-
SCOPO ET ELECTORI COLONIENSI, SA-
CRI ROMANI IMPERII PER ITALIAM
 Archicancellario.

PRINCIPI ET EPISCOPO LEODI-
CENSI, HILDESHEIMENSI, MONASTERIENSI.
Coadiutori Paderbornensi Administratori Stabulensi &
Berchtergadensi.

COMITI PALATINO RHENI, V-
TRIVSQUE BAVARIÆ, WESTFALIÆ, ANGA-
RIÆ ET BVLLONII DVCI. MARCHIONI FRANCI-
 montano. Comiti Loffensi, Longiensi, Hornen-
 si, &c.

VI pulchritudine virtutis & amore
ducuntur, Princeps Serenissime, eius spe-
cie, ornatuque, ubi, ubi, eam nacti fue-
rint, capi, plurimum cernimus & dele-
ctari. Admiraciones concursusque fieri,
quis ignorat, ubi adesse contingit, quem
sanctioris vitæ egregia commendatio, vel res domi mili-
tiaque fortiter ac feliciter pro patria vel Rep. gesta altius
sustollant aut exornent. Nam, si non suis fulta presidiiis,
sed Poetarum ingeniis adumbrata virtus in priscis He-

roibus, sui tamen desiderium & amorem excitat, & stimulum relinquit in animis hominum; qui non germana & vera virtus, operum argumentis expressa pulcherrimis ad se nos trahat, inuitetque, facesq; subijciat ad imitandum? Scite igitur, meo quidem sensu, dixit ille. Maius nullum esse specimen felicitatis, quam semper omnes scire cupere, qualis fuerit aliquis. Hoc scientiæ studio à teneris flagrasse, te, Serenissime Princeps, ex Treuerica commoratione suauissima, probè memini equidem: hodieq; non defungi, manifestum est: cum & ornamenta Virtutis in Sanctis admirari, eius leges & iura, in domesticis & familiaribus requirere, in hominibus subiectis omnigena illius officia tueri ac conseruare in Societate quoque nostra ornanda, tuendaque, & amplificanda religione vniuersa, eiusdè multiplex edere specimen magnificū & principale ducas. Quo libentius opinor, S. Ludgerum Ecclesiæ tuæ, Exēplar virtutis vnicum, à me nunc oblatum Serenissime Princeps accipies. In quo, ut in atatibus, sic quadam autoritas senectutis elucescit. Nam, ut prisca picturam pratulerunt huic variæ nostræ, quæ paucorum esset colorum: sic ego Sanctorum acta longè sincerius oculis puto subijci legētium, quæ antiquissimorum stylo, ceu penicillo depicta, nullis eloquentiæ calamistris iniusta sunt, sed naturali quodam suo & non fucato colore, nitent. Fulda Anno salutis MDCXIV. IX. Kalend. Septembris.

Serenitatis V. iam dudum ob-
seruantissimus

Christophorus Brovverus.

RITFRI

RITFRIDVS VEL RIX.

FRIDVS VII. VLTRAIECTINÆ SE-

DIS EPISCOPVS SVB CARO-

lo Magno.

Epistola ad S. Ludgerum.

VERO sciens, quod zelum legis Dei habes;
& excellentia diuinarum scripturarum in
tua anima viget & floret.

IOSEPH ALCVINI DISCIPVLVS.

Ludger, amate Deo, Christi te gratia saluet.

Viue tuæ gentis Fresonum clara columna.

Presbyter occiduis laudabilis orbis in oris.

Doctus in eloquio, prudens, & mente profundus.

Ipse gradum meritis ornas, & moribus almis.

DITMARVS CHRON.

Lib. IV.

Ludigerus primus Mimingerdeuordenfis Eccle-
siæ Pastor à Carolo Cæsare effectus est; & optimè
ordinata suimet parochia, & loco Wirdino ex pro-
priis constructo impensis, anno Domini DCCCVIII.
premium cæleste recepit.

IOANNES TRITHEMIUS

de viris illust. ordinis S. Benedicti lib. III. CXCVI. &

lib. IV. C. CLXXXVII.

Ludgerus primus Episcopus Monasteriensis, sub

E 3

Archie-

Archiepiscopo Coloniensi Monachus S. Benedicti
 Monasterij Beneuentani Vir sanctus & Deo dilectus:
 tam in vita quam post mortem infinitis claruit mira-
 culis. Eius corpus in cænobio Werdenensi requiescit.
 Claruit anno Domini DCCXC. & DCCCLXXX. Eius fe-
 stum agitur vii. Kalend. Aprilis. Atque hinc ad illam
 diem Martyrologia.

ROMANVM.

S. Ludgeri Episcopi Monasteriensis, qui Saxoni-
 bus Euangelium prædicauit.

VSVARDI.

In Werdena depositio S. Ludgeri Episcopi & Cõ-
 fessoris, qui fuit Episcopus primus Monasteriensis,
 tempore Caroli M. Imp.

ALBERTVS KRANTZ.

Metropolis lib. i. cap. v.

Ludgerum natione Frisium fratrem Hildegri-
 ni, Halberstadiensis Episcopi, pro sanctitate vitæ, & cla-
 ritate doctrinæ, institui iussit rex (M. Carolus) primū
 Mimingrodensis Ecclesiæ Episcopum. Quippe, re-
 gio Frisiorum prædicatione illustrata D. Bonifacij,
 multos iam tum habebat & misit Christianos: inter
 quos & Ludgerum virum ab vtero sanctificatum; qui
 prædicationis sanctæ officio tam ardentem incubuit,
 vt merito Saxonum Apostolus memoraretur & esset.

SAXONIÆ

Lib. ii. cap. xvi.

Per idem tempus fundauit (Carolus) in loco Mi-
 migro-

migrode in media Westphalia Episcopatum alium,
cui Sanctum præfecit Ludgerum, virum incompara-
bili deuotione, in DEVM & religionem Christia-
nam.

IOANNES MOLANVS

Indic. SS. Belgij.

S. Ludgerus Frisus Ultraiecti in S. Saluatoris mo-
nasterio, sub S. Gregorio successore S. Martyris Bo-
nifacij, multum in litterarum scientia & morum pro-
bitate profecit. Primum Dauentriam adiit prædica-
tionis causa; deinde Frisiam; vbi septem ferè annis in-
doctrinæ studio permansit, delubra destruens, & i-
dola auferens. Dies depositionis est xxvi. Martij. E-
leuationis xxiv. Aprilis.

INCL

INCIPIT VITA SAN-
CTI LVDGERI EPI-
SCOPI.

LVDGERI merita, multifariè, suo DEVS pandit testi-
monio; & gloriæ & honoris, quo cum Deo fruitur, plu-
rima ex signis salutaribus indicia constant; tot enim
salutes ad eius sacri corporis locum infirmi sæpe resum-
pserunt, nec non, & absentes in suis necessitatibus eius
opem ita frequenter experti sunt, vt hæc enumerari impossibile sit,
& scribendi excedant modum. Verum ex plurimis pauca, si quis ea
nosse voluerit, in paruo collecta habet opusculo, quod huic codici
subiunximus, in quo quis, vel vnde fuerit, nec non vitæ & actuum e-
ius aliquantulam exigimus memoriam.

CAPVT I.

*Quibus temporibus, & ex qua parentela, vir bea-
tus fuerit.*

*D.S.
S. Ludgeri
rui Freso-
num & Sa-
xonum pri-
mus Episco-
pus.*

*Vurisingus
auus S.
Ludgeri
Princeps
Christiani
in
Frisia sta-
bilis.*

TEMPORIBVS ergo Karoli Magni Fresonum & Saxonum pri-
mus fuit Episcopus: harum ipse nationum maximam partem,
id est, Frisiæ quinque pagos, & occidentales Saxones à paganismo
reuocans; Christi imbuit fide. Venerunt & prius de terra Anglorum
plures homines Dei, spontanea pro Domini amore, peregrinatione
delectati: qui exeuntes de terra, & cognatione sua, nostras pa-
trias, agnitione Christi illuminare laborauerunt. Ex quibus fuit, exi-
mius doctor Wilbrordus, & socij eius; nec non & V Vinfrid cogno-
mento Bonifacius; hi auum benedicti huius nomine Vurisingum
amicum & familiarem valdè habuerunt; à quo, & filijs eius, & pro-
pinquis, inter paganos populos plurimum in labore Euangelij iu-
uabantur. Idem quam pridem à Rege maligno Fresonum Radbo-
do, ob iustitiæ defensionem, qualicet paganus impaudè oppressis
subueniebat, à patria effugatus, & in Franciam pulsus est. Ibi reli-
gionem Christianam ediscens, mortuo impio Rege, à glorioso
Francorum Principe, ad gentem suam denuò remissus est; & suæ
patriæ

patris fidem Christi intulit, & ab eius primum familia Christianitatem percepit.

C A P V T I I.

De genitrice eius, qua pusiola necari iussa.

HVIVS iunior filius Thiadgrimus sancti viri pater erat: mater Thiadgrimus & Liafburga & Ludgero parentes. Rom. c. 4o Liafburga dicebatur. In hac femina omnipotens Deus, qui vocat qua non sunt, tanquam ea qua sunt, meritis, vt credimus, ex ea nascituri pueri, miracula misericordiae suae ostendere dignatus est. Habebat enim ex paterno genere auiam gentilem, quae cum doleret filio tantum filias nasci, matrem benedicti huius, eadem, qua nata fuerat hora, aquis necari praecipit. Vnde cum iuxta crudele eius mandatum situlae aqua plenae, a mancipio, cui hoc erat iniunctum, immergeretur, illa brachiolis extensis, vtraque manu marginem situlae apprehendit; & nata sub eadem hora pusiola ne mergeretur, cepit mancipio reluctari. In hac ergo colluctatione prorsus mirabili, ex dispositione misericordiae Domini, vicina mulier superuenit, & miserescens, paruulam de manu mergentis eripuit, & domum au fugiens, paruum fecit gustare mellis: nam semel gustantes aliquid infantes apud paganos, necari illicitum erat. Insecuti post eam, quibus infantula commissa fuerat perimenda. Cum viderent se ab facto impio prohibitos, nec tamen, vt res contigit, furiosae Dominae indicare auderent, occulte illi mulieri eam nutriendam permiserunt; sicque, mortua illa maledicta, matri restituta est.

C A P V T I I I.

Item aliud miraculum de eadem.

HÆc eadem, cum iam viro iuncta sanctum puerum gestaret in Mater ex gravi lapsu faucia conualescit. utero, contigit, vt festino gressu incedens, lapsa grauius corrueretur, & acuta fude, supra quam ceciderat, latus eius perfoderetur, ita, vt nemo putaret vel ad modicum posse eam spiritum retinere, vel puerperium non penitus periturum. Sed miro modo veloci, & inopinata salute, ipsa conualuit; & infans, post paucos dies, editus, in nullo laesus apparuit. At puer, vt primum loqui, & ambulare poterat, iam tunc, se post Deum ire, in verbis & moribus designabat; cum inutilia quaeque despiceret, vanis non delectaretur, lusum infantulus non amaret: alio illi amore indito, ex patre Spirituum omnium carnis. Libros iam diligere, arborum cortices, quibus ad lu- S Ludgerus puer Φιλὸβιβλῶν. c. 4. Sur. 8. ds.

minaria uti solemus, colligere, illos ad similitudinem librorum con-
suere, cum festuca, & nigro quolibet liquore imitari scribentes,

CAPUT IV.

*Quomodo puer sanctus, iuxta quod ipse cupierat, ad di-
scendas litteras Gregorio commendatus sit, & in
Traiecto monasterio ton-
suratus.*

c. 5 & 6.
Sur.
S. Gre-
gorius Tra-
iectensis
Abbas, &
antistes, S.
Ludgeri
magister.

PETIT post hæc parentes, ut litteris se erudiri facerent; at illi
eius accelerantes petitionem, de cuius pio desiderio lætaban-
tur, commendauerunt eum cuidam Gregorio, grandium merito-
rum viro: qui discipulus, simulque successor sancti Martyris Boni-
facij, Traiectensi sedi Presbyter, Episcopi vice, præerat. Sub cuius
docto magisterio, in litteris & seruitio Domini eruditus, tonsura in
Traiecto Monasterio accepta, moderatis valde moribus, in omni-
um illic dilectione, conuersatus est.

CAPUT V.

*Quod cum Aluberto ad Angliam missus sit, ibique ad
Alchuini famosi magistri notitiam per-
uenit.*

c. 7. Sur.

Alubertus
Chorepisco-
pus Traie-
ctensis.

Alchuinus
Eboraci
flore mag-
isterio.

S. Ludgeri
magister
ordinatus
Diacon-
us.

VENIT interea vir quidam venerandus de terra Anglorum, no-
mine Alubertus; cupiens rudi partium illarum plebi, in doctri-
na prodesse. Quem, dum Abbas Gregorius libenter susciperet,
comperta eius cum pia voluntate sapientia, eum sibi Chorepisco-
pum fieri postulauit. Quod cum ille eo modo non recusaret, ut à
proprio ordinaretur Episcopo, remisit eum ad terram suam, ab eo,
quem dixerat, Episcopo ordinandum; & cum eo Ludgerum, ut ibi
Diaconij perciperet gradum. Nam ipse, ut dictum est, Presbyter E-
piscopalem tenuerat sedem. Eo tempore in Eboracica ciuitate fa-
mosus merito magister scholam Alchuinus tenebat, vnde cun-
que ad se confluentibus de magna sua scientia communicans. Huius
mox, ut illuc peruenerunt, Ludgerus familiarem amicitiam ade-
ptus, spatio, quo inibi demorabantur, ad eum sedulo de scripturis
interrogantem accessit. Verum, cum sacris ordinibus perceptis, ad
eum, qui eos miserat redeuntibus venirent, Alubertus cum Grego-
rio pij

rio pij laborem operis assumpsit. Porro Ludgerus Alchuini desiderio & amore discendi reditum, si fieri possit, meditabatur. Quod, cum sæpius tentanti Gregorius tandem difficillimè concessisset, paratis cum eius adiutorio, & parentum suorum, quæ talis peregrinatio poscebat, remeavit Britanniam. Suscipiens eum Magister honorabilis, magna, cuius animum nouerat, coluit caritate, tribusque continuis annis, paterna in Monachorum Monasterio sollicitudine, erudiens, quarto anno dimidio, apprime eruditum, ad patriam remisit. Ita tunc Ludgerus tam ex profectu dulcium morum, quam ex Scripturarum scientia, Magistro Gregorio acceptabilior factus, eidem postmodum patri, deuoto discipulatu, adhæsit.

*Redit in
Angliam
ad Alchu-
num.*

C A P V T V I.

*De eo, quod locus, ubi S. Liafuuinus, qui iubente Deo
de Anglis ad predicandum venit, requieuit
corpore à paganis incen-
sus sit.*

DV M hæc agerentur, venit & alius homo sanctus Liafuuinus nomine, ex sua, id est Anglorum gente, domino vocante, adductus. Etenim referebat, trina omnipotentis Dei ammonitione terribiliter se exire iussum, vt illo in loco, & illis gentibus miseratoris nostri Euangelium prædicaret. Petijtque à Gregorio demonstrari sibi locum diuinitus commendatum. Gaius ille de diuina clementia, direxit eum illuc, hoc est, in confinium Francorum & Saxonum, iuxta fluuium Isla, ad locum, qui dicitur Dauentre, dans ei comitem & cooperatorem verbi Dei, seruum Domini Marchelmum, & ipsum ex Anglorum genere, à sancto Wilbrordo à pueritia enutritum. Ibi, cum Ecclesias construeret, & plurimos conuertisset ad Dominum, sanctam animam reddens Domino, locum illum suo honorificauit corpore. Post mortem illius, Saxones zelantes in ibi collectionem Christiani populi, locum illo præda & incendio vastauerunt, combustaque Ecclesia, corpus eius dum quærerent, inuenire nequuerunt. Ea quoque tempestate, Gregorio profecto ad Dominum, Albricus in Episcopatum successit.

*S. Liafuui-
ni aposto-
lus, ante
re B. Gre-
gorio Tra-
iectensi,
Dauentria
apud Islam
sur edit.
hac tenui-
ter & mu-
tile c. 8.*

*B. Gregorio
Traiecti
succedit
Albricus.*

DE SANCTO
CAPVT VII.

Qualiter, Gregorio defuncto, Albricus, qui ei successit, Ludgero suaserit, ut supradictum instauraret locum.

*S Ludgerus Dau-
eria pradi-
cans s. Le-
buiui cor-
pus inue-
nit. Et Ec-
clesia or-
nat.*

PORRO Albricus, magna & singulari caritate Ludgerum diligens, quem sub magistro Gregorio pueritiæ sodalem habuit, sociavit eum sibi Episcopalis curæ adiutorem. Hortatur eum ergo ire, & super corpus Confessoris Christi incensam reparare Ecclesiam. Paruit ille citissimè, & veniens ad locum, corpus Sancti reperire non valuit. Sed tamen in spatio, infra quod illud esse putavit, ædificium cæpit erigere. Nocte autem astitit ei in visione seruus Dei Liafuuinus, dicens; Benè facis Ludgere frater, deserta hæc reædificans; corpus meum, quod quæstisti, sub australi pariete humarum, reperies. Quod dum mane Ludgerus, iuxta quod reuelatum fuerat, inuenisset, transueto in austrum ædificio, infra Ecclesiam, honorabilem Sancto Dei posuit sepulturam.

CAPVT VIII.

De eo quod hortatu Albrici occidentalem Frisiam perrexerit ad destruenda sana idolorum.

*In Frisiam
mittitur
ab Alberi-
co.*

*Aurum ex
fanis.*

IGITUR dum illic bene cuncta disponderet, atque multum Christianis illis sua solatiaretur industria, perrexit Frisiam, cum alijs seruis Dei, iubente antistite suo, si forte ibi super fide Christi posset aliquibus suadere. Ibi ergò paganos asperrimos, tantis argumentis, & tam ingenioso moderamine mitigauit, ut sua illum delubra destruere coram oculis paterentur. Inuentum in fanis aurum & argentum plurimum Albricus in ararium regis intulit, accipiens & ipse, præcipiente Carolo, portionem ex eo.

CAPVT IX.

Quod Colonia Presbyter ordinatus sit cum Albrico, cum ipse Episcopus consecraretur.

FECIT autem Albricus Ludgerum Presbyterum consecrari, cum ipse in ciuitate Colonia Episcopus ordinaretur; constituitque eum

que eum Doctorem Ecclesiæ in pago Ostrach; vbi sanctus Bonifacius martyrio glorificatus est, vt in Fresonum gente, vbi iam aliquântulum Christianitatis rudis erat origo; opus Domini, quantum posset, perageret.

CAPVT X.

De eo quod vice sua Traiecto monasterio præfesset.

TRIBVS ergo per annum temporibus, vere scilicet, æstate & hyeme ibidem in Euangelizandi studio commoratus est. Porro in autumno ob custodiam disciplinæ Traiecto monasterio præerat. Etenim venerabilis antistes Albricus hanc curam inter Doctores per vices quatuor dispersiuit, vt videlicet ipse vernò tempore, quando sua maximè necessaria fuit præsentia, per se administraret. Æstate vero Athalgerus, & hyeme Thiadbertus; autumno, vt diximus, Ludgerus præfideret.

CAPVT XI.

De visione, qua illi de tribus aceruis vestium ostensa est.

ERGO dum in monasterio Ludgerus vice sua degeret, quadam nocte, finitis matutinis hymnis, dum ex secretis orationibus lassus cubitum iret, apparuit ei nutritor suus quondam, Gregorius, & cum eo solita familiaritate conloquens, frater, ait, Ludgete, sequereme: secutus est ille, vt sibi videbatur, ascendentem in altiorum locum, ibi prolatis, & coram eo iactatis quasi membranulis & vestibus, colligere ea Ludgerum in aceruos præcepit. Dum colligeret quasi tres aceruos, bene, ait Gregorius, indigentibus ista distribue; de his, tibi satis dabo; signansque eum, vt se videre videbat, signo crucis, abscessit. Cumque mane Ludgerus Haddom* monasterij præposito, & Marchelmo, de quo superius locuti sumus, somnum retulisset, statim ad hæc Marchelmus respondit. Nequamquam, inquit, Ludgere, inane istud somnium putes, Episcopatus honore sublimaberis; tribus populis, dona Domini diuisurus es. Et ille; vtinam, inquit, in loco nunc mihi credito, aliquid vtiliter agam. Verum Marchelmus siue conijciendo, siue præsciendo hoc dixerit, ita omnia, sicut dixerat,

euenerunt.

*Pifianis
prolixior
interpretatio
c. 11 e.
dit. Sur.*

DE S A N C T O
C A P V T X I I .

Quamdiu in occidentali Frisia predicarit.

IGITUR per septem annos in illis occidentalis Frisiae regionibus mansit, inter paganos, vel rudes Christianos: omni industria, & sapienti labore, se agens, nouum populum deuota credulitate instituens, sicut mirifica illius gesta populi illi vsque hodie memorant, quos ab idolis conuertens, Christiana conuersatione instruxit.

C A P V T X I I I .

Vt B. Ludgerus Romam adierit.

*Persecutio
Widukind
Kind ducis
Saxonum.*

*Albrici E-
piscopi Tra-
iect. uors.*

*Leo Papa
S. Ludgerum susci-
pit.*

INTEREA Saxonum Princeps Widukind persecutionem Christianis tractans, Frisiam cum exercitu se duce adiit, Ecclesias incendens, expellensque famulos Dei, Fresones, vsque ad Fleha fluuium Christi religionem relinquere compulit, & prisco erroris more viuere. Tunc Ludgerus, cedendum temporari arbitratus, maxime cum in hac tempestate Albricus antistes suus de mundo discessit, deseruit partes illas, & assumpto secum fratre suo Hildigrimo, qui natu iunior, disciplina eius instituebatur, Romam perrexit. Illic cum Papae Leoni indicasset itineris causam, & quia desideraret in paterna hereditate Monasterium construere, intelligens Beatus Pontifex vel ex sermonibus eius, vel Dei spiritu reuelante, quid in se sanctae intentionis ac studij haberet, in amore & honore illum habuit; donauitque illi Saluatoris nostri reliquias, & sanctae Dei genitricis Mariae, sociorumque Apostolorum Petri & Pauli, in quorum memoria Monasterium, quod dixerat, construeretur.

C A P V T X I V .

*Beneuenti biennium agens, à Karolo Imp.
euocatur.*

EXIENS autem de Roma, Beneuentum petijt, ut in monasterio S. Benedicti, beati ordinis conspiceret disciplinam, possetque in ibi aliquanto tempore, liberiore vacatione, quiescere. Etenim Pater illius Monasterij, genere illi propinquus erat; mansitque ibi duos annos. Cupiebat autem sancta illa hospitalitate prolixius uti, sed gloriosus Imperator Karolus eius famam audiens, prodente cum

*Karolus
suggerente*

eum maximè Alchuuino præceptore quondam suo, qui eo tempore de Britannia in Franciam venit; misit semel & iterum; atque literis Alchuuini eiusdem, ad se eum venire mandauit.

*Alcuino
accesit ad
se s Ludgero-
rum.*

CAPVT XV.

Duorum monasteriorum ei optio conceditur.

CVM QVE ab eodem fuisset Imperatori præsentatus, & commendatus; duorum, inquit Imperator, Monasteriorum, optionem tibi concedo. Vnius maioris; in quo virginum multitudo consistit; alterius minoris, quod virorum est, sub Canonica regula Domino famulantium. At ille Imperiali largitati agens gratias, virorum Monasterium dixit conuenientius sibi posse committi. Dedit ergo ei Monasterium in pago Brabantia, quod Lotusa nominatur, cum omnibus ad ipsum pertinentibus.

*Lotusam
monaste-
rium Bra-
bantia ac-
cipit admi-
nistran-
dum.*

CAPVT XVI.

Quinque pagis Frisia præficitur.

HIS quoque temporibus orientalis Frisiae quinque pagi, cum vna Insula, quæ dicitur Bant, Francorum Regno se subdiderunt, promittentes fidem Christianam se suscepturos, si erudendis eis aliquis daretur, cuius loquelam intelligere possent. Porro Imperator hoc gratanter accipiens, Ludgero opus istud commendauit.

*Pagorum
nomina ex-
primuntur
Sur. edit. 6.
14.*

CAPVT XVII.

*Treuerensem Episcopatum à Carolo oblatum
recusat.*

E A quoque tempestate, deuicto, siue conuerso Widukindo, abbas quidam Religiosus nomine Bernardus, occidentalibus Saxonibus à Rege missus fuerat Doctor. Quo non multo post tempore, migrante ad Dominum, difficile in regno Francorum potuit inueniri, qui libenter ad prædicandum inter barbaros iret. Dum super his Rex Carolus sollicitus cogitaret, contigit, vt eo tempore Treueris ciuitati Episcopus inquiri deberet, obtulitque Ludgero illius Ecclesie Pontificatum. Respondit ille; talem Ecclesiam se

*D. S.
Bernardus
Doctor oc-
cidenta-
lium Saxo-
rum.*

*Tremere-
sem Catho-
drum post-
ponis Sa-
xonum oc-
cident con-
uersioni.*

Luce. 1.

siam se Episcopo minimè indigere, in qua per plures essent sedo-
ctiores & eo digniores honore. Quin potius posset ipse rudibus qui
buslibet melius præfici; & si regi placeret, in Saxonum populo, vo-
luntarium se subiturum laborem. Hac eius responsione, & volun-
tate, Imperator plurimum gratulatus; in occidentali Saxonum
parte Pastorem eum constituit; impleto somnio, quod super tribus
aceruis dudum Ludgerus viderat. Tum verò operis diuini multum
avidus, sollicito studio, totisque viribus in conuersione gentilium
insudabat; veteris vanitatis culturas auferens; ad Ecclesias, quas e-
rexerat, populos conuocans; presbyteros, quos ipse venerabiles
nutrierat, per loca ordinans, iucundis moribus, & humanitate plu-
rima, doctrinam suam acceptabilem vsque quaque faciens, donec,
Domino auxiliante, in Frisia, & in Saxonia, pararet, vt scriptum est,
Domino plebem perfectam.

CAPVT XVIII.

Foseteslandiam Insulam conuertit.

*Foseteslād
insula sū-
tuo.
* Danorū.
psal. 67.*

*Damonem
sub specie
caliginis ex
insula pel-
lit.*

*Landricus
ex Princi-
pis Fosetes-
land F.
presbyter.*

CVPIENS autem & alijs gentibus Euangelium annuciare, &
Dei afferre notitiam, cum Imperatoris consilio profectus est ad
quandam insulam in confinio positam Fresonum & Denorum, *
quæ à quodam Fosete, quam stulta gentilitas Deum æstimabat, Fo-
setesland appellabatur. Cum iam, approximante naui, insula non
longè posita conspici posset, accepta in manus cruce Ludgerus,
psalmum, vt ferunt, sexagesimum septimum decantauit; *Exurgat
Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum.
Sicut deficit fumus, deficiant, & reliqua.* Ecce autem, repenti omnes
qui in illo nauigio cum illo fuerant, viderunt densissimam caligi-
nem ad fumi instar de insula exurgere, & desuper glomerari; dein-
de glomeratam pariter discessisse. Nostis, ait Ludgerus ad socios,
quia abscedentis dæmonis est ista caligo, quem modo de sede hac
dominus, iter nostrum præueniens, effugauit. Et insulam alacer in-
gressus, verbum Domini prædicauit. Tantam autem Deus poten-
tiam verbis eius tribuit, vt omnes insulanos fidem Christi confes-
sos, in vno illic fonte baptizauerit, Fosetis fana destruerentur; fa-
bricarentur Ecclesiæ. Ipse princeps Insulæ filium suum de fonte sa-
cro leuandum illi obtulerit, vocabulo Landricum, quem post-
ea in Fresonum gente religiosum presbyte-
rum vidimus.

*Vt voluerit Nordmannos adire, & de eius
Visione.*

POST hæc Ludgerus etiã Nordmannos euangelizãdi gratia adire cogitabat. Sed dum illi Rex Karolus hoc non concederet, contristabatur ille, Dei ac proximi dilectione plenus; vel, quia salus eorum differretur; vel, quod ab illis peccata nostra punienda præsciuit: Siquidem, dum nondum Nordmannorum vllus esset metus, dicere sæpe solebat deuastationes & miseras, quæ per illorum manus perpetrandæ essent. Vidit etiam, dum esset secus mare in illo nuncupato Verma quoddam somnium, per quod hæc mala designari intelligens, fleuit plurimum. Dum mane sermocinaretur cum sorore sua nomine Heriburga his eius plorationibus perterrita, fleuit etiam ipsa, obsecrauitque, vt sibi tantæ tristitiæ causas ediceret. Et ille dixit. Cogitavi in hoc loco Monasterium construere; sed hoc secundum voluntatem meam nequaquam prouenire poterit; quia propter peccata nostra delectabilis hæc regio, solitudo erit; narrauitque; quia viderit in somnis quasi nubeculas nigras ab aquilonari maris parte paulatim ascendere; post modicum verò, globos crebriores sequi; deinde horribiles nubium moles pariter emergentes, rapido impetu ad solem tendere. Cui dum appropiarent, motus ille loco fugit, donec à subsequenteribus tenebris cælo fugatus, vltra videri non possit: At tunc polo nubibus tecto, horrore immensæ caliginis, vniuersi tremebant, vitæ suæ singuli metuentes. Cum diutissimè sub hac formidine habitatores terræ paucarent, en iterum ab Austro radij lucis emicant, exiliensque sol, circumfusas abegit nubes, & regrediens ad locum suum, omnes obscuritates illas ante se in Aquilonem, vnde venerant, pepulit. Et addidit, dicens; Tempus celeriter veniet, quo latrocinia & prædæ Nordmannorum, nec non & subsequenter bella in his prouincijs incipient fieri. Post hæc, iuste deferente nos Deo, & omni iucunditate sublata, terras latius occupabunt. Vtinam, inquit, Heriburg, his malis non superuiuam. Superuiues, ait, & hæc pessima oculis tuis visura es. At mihi datum est, nulla horum in corpore spectare. Sed quandoque Deus iustis his correptionibus suis finem ponet, & quæ Nordmanni alijs fecerint mala, inferentur eis. Igitur, quam diu ipse in corpore fuit, tam secunda pax erat, vt nullus super tantis malis suspicari aliquid posset. Mox autem sequenti, vt obierat anno, incipiebant venire, quæ prædicta sunt, & vaticinium eius miserabili

*Impeditur
à Karolo
magno ne
adeat Nord
mannos.*

*Vaticini-
um eius de
Nordman-
norum ir-
ruptioni-
bus.*

*Heriburga
sororis col-
loquium
super Nord-
mannorum
clade.*

*Expositio
visi sur.
edit. c. 26.*

D. S.

rabili experientia, iam olim probatum est. Speramus ergo, quia consolatio miserationis Dei, quam simul prædixerat, quando tempus miserendi venerit, nihilominus subsequatur.

C A P V T X X.

Cum igitur & Nordmannis, sicut diximus, & pluribus gentibus euangelizando, &c.

Edita vita.

C A P V T X X I.

Ut diuinitus illi ostensus locus fundandi Monasterij nempe iuxta Ruram in saltu quodam qui Videburg vocabatur.

C A P V T X X I I.

Ut Episcopus creatus in parte Saxonie Occidentalis.

C A P V T X X I I I.

Ut ab Hildebaldo Coloniensi Archiepiscopo coactus sit Episcopatus gradum accipere. Et de miraculo Caci in Frisia, villa Heligverde illuminati.

C A P V T X X I V.

De caco, quem non sponte sanauit.

*Sur edit.
hic verbis
consentis
o 23. ordine
discrepat.*

VERVM Ludgerus, quamuis cuncta huiusmodi opera occulta reuellet, non tamen Deo hæc reuelante vsquequaque effecit. Villa est in Saxonia in pago Sudergo, Alna nuncupatur. Ad hanc, dum parochias suas circumiens veniret, die quadam sedente eo ad mentam, audiebatur pauper clamare foris, anxie obsecrans, vt Episcopus cæcum hominem respicere dignaretur. Festinauit Diaconus, cuius id erat officij, putans vnum esse de pauperibus, qui stipem petierit, sumensque panem & cibum, porrexit illi. Renuit ille accipere, aliud sibi dicens magis esse necessarium. Deferebatur potus, ille, nec hoc se velle, respondit, nec propter stipem petendam venisse; sed vt, ante Episcopum intromitteretur, vt cæco homini subuc-

subueniret. At Diaconus non intellecto quid postulauefit, dimisso illo, in domum regressus est. Porro ille cum foris relictus iterato diu clamore vociferaretur, tandem circumspiciens Ludgerus, quare, inquit ad diaconum, tam diu vis dissimulare quod audis? qui respondit. Detuli illi cibum potumque, sed ille nihil horum curat. Numnum, ait, da ei; quod cum fecisset, & hoc nihilominus sperneretur, iussit eum Episcopus ad se introduci. Dum introductus esset, ait ei. Quid frater habes? quid est, quod expetis? Ille respondit; Fac, vt videam, obsecro te per amorem Dei; Videas, inquit Ludgerus, per amorem Dei. Et mirum in modum, cum hoc non imperando dixerit, sed tantum miratus petitionem, similia verba responderit, statim ille vidit, iussusque accedere ad mensam, lætior comedit & bibit, abijtque in viam suam.

CAPVT XXV.

Mel ei transmissum.

VENIENTE illo aliquando ad Ecclesiam in loco, qui * Billurbe-
ki dicitur, vicina quædam mulier, natu nobilis, sed inlicito iun-
ta connubio, vt audiuit Episcopum aduenisse, munere præuio stu-
duit sibi placare eum, mittens quasi eulogium, vas testuum * pergran-
de, melle plenum. Quod dum ille agnoscens mittentem sperneret, ac
suscipere dedignaretur, iuuentuli aliqui ex discipulis eius illud desi-
derantes, promiserunt se Episcopo persuasuros, ac de manu nuncio-
rum, munus acceperunt. Non habentes autem alio in loco illud ab-
scondere Episcopo iã ad celebrationem Missæ pcessuro, sub altari
ligneo, vndiq; obtectum linteaminibus, posuerunt. Mox autem, vt
coram altari inclinatus labia oraturus aperuit, repertino & vehemē-
ti crepitu, vas mellis sub altari insonuit; ac minutatim confractum est.
Colligebant scopis mel per pavementum fluens, & cum testibus fragmi-
nibus foras proicientes, Missam deinde celebrabant Non cessauit
autem Episcopus, donec peruersam illam copulam discinderet; in super,
& sceleris patratorem, velut incorrigibilem, de patria exturbaret.

* Billurbe-
ki.* pergran-
de.Mel vase
conditum
effunditur
diffacto
vase.Hac Sur.
edit c. 21.
paraphra-
stice et
multa.

CAPVT XXVI.

De suscitato Buddone.

FEREBANT autem veracissimi viri, de discipulis eius, quod quo-
dam tempore, dum ad comitatum pergēs, per Prouinciales, qui
Hassi dicuntur, iter ageret, per orationes eius, homo mortuus reui-
xerit. Qui scilicet, propter furtum caballorum Widukindi Sa-
xonum ducis, huic morti adiudicatus sit, vt in campo, ad stipi-
tem ligatus, iactatis in eum sudibus acutis, & lapidibus necare-
tur. Quod

Sur. edit c.
24. verbis
inhæret.Abigens
sudibus in
eum cen ad
metam sa-
ctis interfi-
citur.

*Membra-
tim discer-
ptus à S.
Ludgero
colligitur
& resuscitatur.*

*Buddon-
feld.*

tur. Quod dum factum esset, corpus exanime in campo relictum est. Veniens autem Ludgerus secus locum, & comperto, quod Christianus fuerit, mittēs ad Windukindum impetravit ad humanum corpus. Dehinc discerpta totius corporis membra, pallio colligi iusserit, & inferri in tentorium suum, donec humando corpori sepulchrum pararetur. Dum ad hoc ventum esset, vt elatum de tētorio in fossam poneretur, iuxta stante Episcopo. Efferte eum, ait, tumulo; namque illi spiritus inest. Quidum eleuatus esset, respirare cepit. Et iterum illatus in tentorium, oblato potu refocillabatur, ligarique iussit antistes vulnera eius, & in tempore paruo conualuit. Stat adhuc in eo loco lapidea crux in monumentum miraculi eius, ab incolis erecta, & ex nomine eiusdem viri, qui Buddo vocatus est, campus ille Buddonfeld vsque hodie nominatur.

CAPVT XXVII.

De sturione miraculosè capto.

*Sur edit.
hic senten-
tiam non
assequuta
a 22.*

*Sturionem
magna
audinw.*

Psal 35

PER Frisiam aliquando Euangelizans, venit ad oppidum, quod dicitur Helli, iuxta fluuium Ladam. Tunc vocatos ad se loci illius piscatores rogauit, vt aliquem sturionem propter hospites, qui eum frequentabant, tentarent comprehendere; ita namque Thuidisca lingua hic piscis vocatur. Qui mirati, cur hoc petierit, responderunt, tempus capiendorum huiusmodi piscium iam dudum præteruisse; & quia appropinquante iam hyeme, nullus hoc tempore vnquam audierit piscem istiusmodi comprehensum. Tamen, ait, non diffidentes, capturam hanc prouenire posse, cum Deus omnipotens omni valeat tempore præbere necessaria seruis suis. Euntes ergo, coacti precibus eius, retia fluuiio immiserunt, suspicientes autem in aëra cernunt tenuem ad se nubem properare, vicinamq; diligentius intuentes, vident ingentis alitis speciem nube ferri, siue, vt plerisque eorum visum est, eiusdem piscis, quem volebant, imaginem, cum subito inter sermocinatum verba, auis siue piscis forma, è nube lapsa, tam validè in fluuium cecidit, vt vtrisque littoribus moti fluctus illiderentur. Nec mora, in eodem, quo inciderat loco, miræ magnitudinis sturionem comprehendentes, Episcopo obtulerunt. Referentibus autem eis gestum mirabile, videte & caute, ait, ne hoc pro alicuius factum sanctitate vel meritis, putare vel narrare audeatis, sed laudemus potius bonitatem Dei, qui dat escam omni carni.

os (o) so

CAPVT XXVIII.

Suspensus mirè à patibuli supplicio conseruatur.

OPPIDVM est in Saxonia notum plurimis, Meppca nominatum, Sur edic. 6.
25. ad Ger-
bnum ex-
presie. in cuius vicinia dum antistes Sanctus, Frisiam pergens, deueniret, aspexit non longè à via vulgi concilium Die Dominica congregatum. Diuertit illuc, volens cognoscere, quæ causa huiusmodi cõuenticuli existeret, tali die, viditque in colle, quem circumuallaerant, reo cuidam suspendium præparari. Accedensque propius, affatus est eos blandè, postulans sibi concedi hominem; aut, si necesse esset eum interfici, hoc eo die non facerent, magis ipsi ad Ecclesiam Missas audire conuenirent. Cumque nihil horum à rusticis impetrare posset, contumeliosis in super verbis clerico insultantibus; etenim ad suam parochiam locus ille non pertinebat; vix obtinere potuit, vt parumper cum homine super eius pœnitentia se permitterent loqui. Factum est hoc, discessit antistes, & homo in patibulum est suspensus. At vero vespere illius diei, cum Episcopus itineris sex ab eo loco milliaria peregisset, manens in villa, quæ vocatur Asconthorp, en veniens homo ille quem paulo ante suspenderunt, ad pedes Episcopi procidit, corruit, mirantibus ac sciscitantibus, quomodo de eo gereretur, rem taliter pandit. Dum ego, inquit, Episcopo inde digresso sursum in patibulum traherer, videbam duos incredibilis decoris viros, à latere Episcopi equitantes, aliquandiu cum eo pariter loqui; Dehinc post paululum alter festinè rediens, nescio quid mihi pendentì supposuit, super quod firmiter stans, cruciatum non sentiebam, donec dispersis his, qui me suspenderant, & ad occasum vergente sole, me idem ipse deponeret. Deposito iussit ocyusiter vestrum sequi, & pro concessa vita sacro Antistiti gratias agere, quam ipse dum à fatuis contemneretur, à Domino impetrarit. Addiditque se nullo pacto scire posse, qualiter post virum Dei tantum viæ spatium in momento percurrerit. Ferunt & alia multa miranda, venerabiles viri de discipulis eius, à B. Ludgero gesta vel dicta, quæ cuncta ponere immoderatiõis fortasse prolixitatis videbitur.

CAPVT XXIX.

Diuinitus cognoscit locum in quo exstruat monasterium.

PRÆTEREA monasterium, quod in honorem reliquiarum, quas D.S. ab Apostolico acceperat, olim construere decreuit, vbi posset construi,

** per Nortmannos* *Witmund apud Islam fl.* *Arnapa fl die Herif supra No-nesium.* *S. Ludgerus in oratione sum- mogelu per noctans.* ** MS qui Witeberg uocaretur.* *Verdena ad Ruram locus Mo- nasterio designa- tur.*

construi, agnita maritimarum regionū futura desolatione, * sollici- te requirebat Duo autem loca construendis apta monasterijs vide- bantur, vnus in Wichmund, iuxta fluuium Isla: alter, qui ad Cruces dicitur, secus fluuium Arnapa. Sed diuinæ præscientiæ voluntatem super his demonstrari sibi deuotis ieiunijs & orationib. deposebat. Vnde dum ad locū, quem iuxta amnem Arnapa eū elegisse diximus, hyemis tēpore veniret, Crucem ligneā iussit eo in loco erigi. Et ipse solus coram sancta Cruce in niue maxima, duri frigoris, & longę no- ctis patiens, prolixas vsq; ad lucem in oratione duxit vigilias. Proin- de diuina reuelatione Monasteriū ibi esse nō posse cognouit, sed lo- cum in saltu quodam iuxta fluuium * Rura fundando Monasterio, ex Deo fore præscitum. Quapropter, dum suæ viæ comitibus, quæ diuinitus cognouerat, referret, ad promissum à Deo locū propera- uit, & cū possessore eius locutus, locum illum data terra alia compa- rauit. Post hæc autem, cum ab occupationibus varijs liberior fa- ctus, tempus huic vacationi aptum inuenire potuit, assumptis se- cum, quos huic operi necessarios sciuit, ad ipsum denuo locum pro- fectus est.

CAPVT XXX.

Ut suis precibus nemus apud Verdenam euertit.

** Sur. edit. c. 28 nemus quoddam.* *Marsh. 19.*

ERAT ibi * sarculum quoddam opacitate & siluarum densitate vndique conclusum; ibi fixis tentorijs mane primo arbores di- ruere, & locum ponendis ædificijs expurgare, si qua facultas daretur, disponebant. Quod tamen illis fieri posse omnino impossibile videbatur. Vnde & B. virum à sua intentione penitus reuocare stu- dentes, dixerunt, incredibile prorsus videri, illum vnquam locum habitabilem fieri posse: quoniam arborum densitate, & ramorum obductione, cælum quoque ipsum absconderetur. At ille, spem suam in Domino ponens, *que hominibus, inquit, impossibilia sunt, Deo possibilia sunt.* Ita nocte ingruente cum temperius ad vigilias nocturnales surrexissent, post peractum officium se cubitum denuo receperunt. Cumque iam omnes dormire putaret, silenter exur- rexit, & tentorium egressus, paululum orationis gratia secessit. Sed quia quidam clericus ex eius contubernio, nomine Thiadbald, eadem hora vigilauit, ipsum confestim foras exeuntem secutus est. Quod mox vir Dei cognouit, & paulisper quasi pro horæ inspectio- ne substitit. Deinde tabernaculum ingressus, eum rursus obdormi- entem præstolari cepit. Quod cum fieri putaret, rursus exijt. Sed eundem iterum Clericus, quem diximus, pedetentim subsequutus est. Ita

est. Ira secunda quoque vice, oratione eius intercepta, Clericum stratum suum repetere, nec ante lucem surgere præcepit. Ipse quoque, ut eius curiositatem eluderet, sese cubitum recepit. Cumque aliquādiu expectaret, & iam neminem vigilare suspicaretur, tertio exsurrexit, & egressus, sub quadam se arbore in orationem proiecit. Verum cum memoratus Clericus, eum contra autoritatis suæ præceptum sequi non auderet, & omnino quid agere vellet, explorare intenderet, papilione iuxta lectum suum eleuato in oratione positum vidit. Erat enim nox, luna & stellis lucentibus admodum clara. Cumque diutissime orasset, & se per spiritum auditum à Deo cognouisset, tentorium cunctis, ut putabat, ignorantibus repertum. Mutata ilico cæli, quæ tunc erat, serenitas, obscurata luna, obducta astra, & ventis hinc inde exsurgentibus tempestas nimia subsequuta est. Cadebant annosa circumquaque arbuta, & cum magno licet omnium timore, ipsa mundi elementa famulo Dei militabant. Nam cum diluculo exsurrexissent, videbant hinc inde eruta fundando monasterio locum satis amplum dedisse, & arbores passim iacentes, sufficientem lignorum ad ædificationem copiam præbuisse. Rari quoque frutices, & arbusculæ minores derelictæ sunt, quæ ab operarijs facile vel extirpari vel præcidi valerent. Unde sanctus Ludgerus cum die iam clara suos reliquo operi instare hortaretur, eos percunctari gratulabundus cæpit, anne adhuc cælum se ex illo loco crederent conspecturos.

CAPVT XXXI.

De arbore qua stragi supersuit.

SANE ex arboribus quas intra spatium fundandi Monasterij corruisse diximus, vna solum non diruta remansit, sub qua eadem nocte vir Dei orauit. Sub hac, sellulâ iam luce clarâ positâ, suos ad operandum hortabatur. Ibi quidam ad eum ex eius Clericis nomine Odilgrimus, ex itinere, quo directus fuerat, venit. Quem inter mutua quæ habuerant colloquia, ipse interrogauit, quid sibi de illo loco videretur, vtrumnam eum monachorum Collegio congruè arbitraretur. At ille vultum eius solito alacriorem videns, inuestra, inquit, facie video, hoc opus sine Dei voluntate non esse inchoatû: Locum iam olim à Deo electum opportunissimum diuino seruitio futurum. Qua eius respõsione ipse delectatus, gratias, inquit, habet, quoniã secundum voluntatem meam locutus, beneuolentiã, quod solû homo potest, tuam ostendis: ceterû effectus in Dei est potestate constitutus. Illud sanè nosse te volo, quod tamen alijs, me viuo, te publicare interdico, in hoc loco me diè iudicij expectaturû, & corpore exutum

S. Ludgerus precipuis aduocat Senos, quæ in arbuta fundantur. Monasterio fundando præfactus locum.

Odilgrimus Clericus.

S. Ludgerus in VVeodenensis Monasterij arca signat locum suum sepulchri vna

exutum me vbi nunc sedeo, monumentum habiturum. Ita clericus arborem, quamdiu ibi stetit, diligenter obseruauit. Sed cum postea, in vsum Ecclesiæ, quæ ad occidentalem eius partem construebatur, præcisa esset, lapidem in eodem loco, nullo alio sciante, pro signo infodit. Qui ibidem, cum postea sepulchrum sancto viro foderetur, inuentus & effossus est.

CAPVT XXXII.

Doctrina, victus, & cultus, ac vita familiaris.

ERAT S. Ludgerus in scripturis sanctis eruditissimus, tamque ardentem alios erudire gestiens, vt præter publicas prædicationes, quoque mane discipulis suis per se traderet lectiones, ipse nihil extra faciens, quam quod in scripturis faciendum inuenit. Cauens autem ne sibi nomen inane faceret, omnia temperatè facere curabat. Superstitiosas vestium vilitates non amauit. Simulatam in verbis & gestis corporis sanctitatem exosam habuit. Vestitus optimis, ac suæ personæ congruis vestibus incedebat, cilicium tamen, ad carnem, nullo nisi familiarissimo sibi sciante, iugiter portans. Carniū esum certis temporibus non renuit, satiatum tamen illum, cibo vel potu discipulorū suorum nemo unquam vidit. Inuitatus ab aliquib. ad conuiuium (ipse mixtim ditiores & pauperiores inuitas) inutilis non sedit ad epulas, sed inter sermocinandum vel iocandum, opportuna semper verba captabat; quibus totas sermocinationes illas ad audientium vertebat ædificationem. Sublata autem mensa, & laudibus dictis, vix parum supersedit, sed exiens de domo illa, secretiorem cum suis ædem ad legendum vel orandum intrauit. Pauperrimis quibuscunque homuncionibus miro modo erat affabilis, secundum Apostolum, omnibus se conformans & aptans, vt omnibus prodesse posset. Et dum bonos omnes honoraret, contra superbos diuites Episcopali autoritate rigidissimus erat. In angustijs positus, vel sollicitus in tractandis maioribus rebus, hoc statim exordium sumere moris habuit; Sacerdotes missas celebrare mōnet; religiosis viris vel fæminis orationes mandat & ieiunia; inuitat ad agapem egentes & miseros; pauperum exposcit preces; & sic in omnibus gressus eius à Domino dirigebantur. Omnem censum, qui in hæreditate eius propria, vel in Episcopio colligebatur, mox distribuere studuit, nihil omnino, præter solum necessarium vsum super augustioribus ædificiis, vel ambitiosis ministeriis, curans. Quapropter cum à quibusdam Regis primatibus quasi stirpator Episcopii criminaretur, & qui nullas ædificiorum honestates, nec ipsi

*Vestitus.
Cilicium.*

*Carnium
esum.*

Conuiuia.

*In pauperes
comis
& benignus.*

*Regidus in
fastuosos
diuites.*

D.S.

*Perfugium
in aduersis
notabile.*

*Episcopalis
frugalitas.*

*Sur edit. c.
32.*

necipis Ecclesijs congruos metallorum ornatus præuidere scierit, gloriosissimus Imperator ad audientiam inuitauit. Vnde dum veniens, mansionem iuxta Palatium accepisset, mane primo ad eum Imperator cubiculario misso, ad suum iussit venire colloquium. Forte tunc antistes, dum consuetudinarijs ex more psalmis & orationibus instaret, dixit cubiculario, vt præcederet, se mox, diuino peracto officio, secuturum. Dum secundo & tertio nuncijs venientibus, ille ab incepto non moueretur opere, accusatores eius occasione se inuenisse lætati, ex hoc ipsius facto criminationem cumulabant. Verum, dum completis psalmodijs ante Imperatorem venisset, dixit Imperator. Quare nostrum mandatum sic difficile accepisti, Episcope, vt tot accersitus nuncijs statim venire despiceres? Quia, inquit, Deum, & tibi, O Rex, & cunctis hominibus præponendum arbitrabar, hoc enim ipse mihi præcepisti, curam Episcopalem committens, idcirco à tuis, licet vocatus nuncijs, Omnipotentis seruitium intermittere, inconueniens iudicaui. At mox, diuino peracto obsequio, paratior ad Regis imperium veni. Quod responsum eius Imperator optimus veneratus, Gratias, ait, habeto, Episcope; quia talem te modo reperio, qualem antea æstimabam. Fuerunt autem aliqui, qui facta bonitatis tuæ, maleuolè apud me interpretati sunt; Sed hos deinceps minus gratos habebō, & nullius verba super tua criminatione me vterius accepturum spondeo.

*S Ludgerus
euocatur
ad Carolū
Magnum.*

*Psalmodijs
præfert
Imp Collo-
quio.*

*Responsum
sapiens
Carolo da-
tur.*

CAPVT XXXIII.

*Quam religiose vir sanctus diuina officia
peregerit.*

PORRO, quia Sanctorum officiorum incidit mentio, narrant, quod dum ad opus Dominicum vir Dei instaret ineffabiliter, timorata intentione fixaque mente manserit. Aliquando dum in itinere esset, lectus illi ad vicinum focum construebatur. Vnde dum noctu stans iuxta lectum matutinas laudes cum Clericis caneret, eiectis cinere prunis fumus euaporans in faciem illi exalauit. Ille quasi nihil sentiens, immotus mente stabat & corpore. At vnus ex Clericis auferre hoc volens incommodum, curuato genu carbonem detegit, & insufflans sopitos suscitauit ignes. Mane autem vocans Clericum districte sciscitatus est; quare huius mentis fuerit, vt facris hymnis dimissis, se potius incuruauerit ad construendum focum: Et pœnitentiam aliquot dierum illi iniungens docuit Clericos dum ad opus diuinum assistitur, omnes occurrentes cogitatus

*Sur eadē.
anteueris
6 27.*

*Interoran-
dum non fi-
nit aliud
agē.*

amouendos, & quantum cordis humani fugacitas patitur, nihil aliud cogitandum.

C A P V T X X X I V.

De aduersa eius valetudine, & beato transitu.

CVMOQUE appropinquaret hora eius exitus, imo retributionis dies, aliquanto ante obitum suum tempore infirmari cœpit: non tamen à solita desciuit psalmodia, vel quotidianum per se Deo offerre sacrificium, in tota penè hac infirmitate omisit.

Aeger nihil solita pietatis omittit, quotidie sacrificans. Annunciat suis Euangelium. Coasfeld. Billurbeki & Bilrebeche. Prædicat mortem, & in Verthina sepeliri se iubet.

Mimigerna fordensiam Monasterium & Ecclesiam.

Dominicæ die quæ suæ dormitionis præcesserat noctem, quasi valefaciens gregi suo in duabus Ecclesijs inter se non multum distantibus, commemorans, quæ docere solebat, publicè prædicauit. Mane primo; in loco qui dicitur Coasfeld missam canente presbytero. Hora verò tertia in loco, qui Billurbeki nominatur, ipse per se vltima ibi missarum sollempnia celebrans. Posthæc, recedente populo, affatur discipulos; scitote, inquit, charissimi, instante nocte me ex seculo migraturum: proinde corpus meum ad locum, quem in Vuerthina fundavi, deferre, & foris Ecclesiam, in parte eius orientali humate, nam multum hoc vetare erat solitus, vt in Ecclesia humanum corpus sepeliretur; & adiecit, dicens. Noui populum, ne hoc fiat, omnimodis contradicturum, sed facite vt delatum ad Ecclesiam Mimigernafordensem interim inhumatum seruetur, donec ad fratrem meum Hildigrimum mittatur, & ipse agat, vt Imperatoris, iussu, ad memoratum locum perducatur. Porro Imperatorem hoc fore permissurum, ex hoc signo noueritis, quod post mortem meam sanguinem ex naribus meis profluxisse reperietis. Factum est, vt dixerat; illaque nocte, astantibus discipulis, obijt.

C A P V T X X X V.

De lucis splendore, quæ in eius obitu passim emicuit.

STATIMQUE pius Dominus consolationis suæ ostendere dignatus signum. Namque ex eo quo obierat loco, visus est veluti splendentis ignis fulgur subito emicuisse, quod diurnæ lucis claritate totam illam prouinciam illustrauit, ac in sublime conscendens, ipsum conspiciebatur cœlum intrasse. Videns hoc venerabilis iuuenis, nepos sancti viri Gerfrid, dum audita eius infirmitate

Gerfridus

ad

ad eum properaret, intellexit, ex signo ascendentis lucis, animam eius cœleste iam regnum petisse, & quod reliquum erat viæ, cum velocitate peregit. Vidit quoque hoc & mirandus Imperator Karolus, qui eo tempore in Aquis palatio moratus est. Eadem namque hora pro inspectione siderum cum Alcuino, à quo Astrologiam didicerat, fuerat egressus. Sed quid significaret, mansit ignarus. Postmodum verò, dum veniens ad comitatum Gerfrid, de transitu eius Imperatori indicaret, de luce quoque, quæ visa fuerat, non celauit. Porro Imperator de die & hora diligenter interrogans, ipsum eo momento de seculo migrasse comperit, qua lucem illam cum Alchuuino aspexit.

nepos S. Ludgeri lucē aspexit.

Item Carolus Imper. et Alcuinus Astrologia gnarè.

C A P V T X X X V I.

Vt VVerdinam sacrum eius corpus deportatum sit.

IGITUR discipuli memores qualiter præceperit, vt in Werdina corpus suum conderetur, super hac re populo, vt hoc consentiret, persuadere cœperunt. Sed dum populi præ amore illius nequaquam paterentur eum in aliam parochiam transferri; consilio inuito inter vtrasque partes, consensum est, vt ad Mimigarnafor- densem Ecclesiam transferretur, & vsque ad Hildigrimi præsentiam, qui Cathalauensis Ecclesiæ antistes fuerat, in Ecclesia Sanctæ Dei genitricis Mariæ, inhumatum relinqueretur. Factum est hoc; & in eadem Ecclesia cum magno honore seruatum est, quoad usque Hildigrimus, mandato Imperatoris accepto, vt in loco, quo viuus desiderabat, sepeliretur, ad locum, quo frater inhumatus seruabatur, die post obitum eius fermè trigesimo secundo perueniret. Miraque res facta est, vt corpus Beati viri, tanto peracto temporis spatio, non solum sine aliqua corruptela durauerit, sed etiam iucundi odoris fragrantia omnes, qui aderant, mirificè repleuerit. Addito etiam hoc miraculo, vt secundum signum, quod prædixerat, ex naribus eius sanguis emanasse, inuentus sit. Elatum ergò ab Ecclesia, honorificè comitantibus populorum agminibus, perductum est ad locum quo condendum fuerat, & iuxta iussu viuentis, foris Ecclesiam conditum.

Hildigrimus frater S. Ludgeri Catalaunensis Episcopus enuncatur.

S. Ludgerus ex Mimigarnafor- densis S. Mariae Ecclesia 32. die obitus transfer- tur VVer- thimam.

¶ (o) ¶

CAPVT XXXVII.

Annus & dies obitus eius.

OBIT Sanctus Ludgerus Anno Dominicæ Incarnationis
 Octingentesimo nono, septimo Calendas Aprilis, & sexto
 Calendas Maij depositus. In quo loco scilicet eius merita vsque
 hodie per varia sanitarum miracula diuinitus affirmatur, præstan-
 te Salvatore omnium IESV Christo, cuius Sacrosanctis locus ille
 beatificatur reliquiis. Ad quas reliquias venerandus antistes Hil-
 digrimus, Sancti Ludgeri germanus, nec non & Gerfridus nepos
 eius atque successor, pio confugio se sepeliri iusserunt, & ad illam
 hæreditatem, quam Beatus Ludgerus ad illas reliquias satis
 amplam tradidit, locum illum sua hæreditate am-
 plificauerunt. Ibi Domino Omnipotenti
 laus sit, honorque
 iugis.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

QVIA superiori libello vitam atque miracula Sancti ac Beatissimi Confessoris Christi Ludgeri strictim percurrimus, nunc ea breuiter attingamus, quæ post Sanctum eius obitum diuina per eum gratia operari dignatus est. Nam Sacrosancta illius merita cunctis hincinde ad ipsum confluentibus pro singulorum fide suffragari non cessant, quibusdam quidem longè manentibus, quibusdam ad eius venerabilem memoriam degentibus, quibusdam quoque ad eius sepulchrum meantibus, vel inde domum regressis. Vnde cursim, vt diximus, aliqua de his, quæ vel ipsi oculis nostris perspeximus, vel fidelium relatione comperimus, quanta possumus veritate perstringamus.

C A P V T I.

Vt Irmingerus cæcus sanatus sit.

FVIT quidam in pago, quod Nordgoa vocatur, nomine Irmingerus, qui Sancto Ludgero iuuentutis suæ tempore seruebat. Hic lumen oculorum amittens tredecim annis continuis in cæcitate permansit, sed tanti viri seruitorem diuina pietas diutius noluit esse sine luce. Quadam siquidem nocte B. Ludgerus ei per visionem apparuit, & eum nomine proprio vocans interrogauit, si vigilaret. Quod cum se facere dixisset; Vade, inquit, dic Domino tuo Diudoni, vt te ad Ecclesiam faciat perducere, quam in Vuerdina Domino fabricaui, vbi corpus meum sepultum est. Quo cum perueneris, & coram tumulo meo Dei misericordiam imploraueris, pristinam tibi oculorum recipies lucem. Deinde manu sua, vt sibi videbatur, faciem eius tangens ne, inquit, dubites me tibi vere apparuisse, cognoscas in loco, quo te nunc teneo colorem cuti reliquæ dissimilem fore. Ita expergefactus Domino suo visionem per ordinem narrauit, & signum quod vultui suo imposuerat, ostendit. Mira res, colorem in collo cuti reliquæ iuxta verbum viri Domini dissimilem omnibus diebus vitæ suæ permanuisse. Tunc Dominus eius, ex signo, quod ostenderat, somnium verum esse cognoscens, vnà cum coniuge sua, ad memoratum locum perrexit; & ipsum secum ad-

*Gerfridus
S. Ludgeri
successor.*

duxit. Et, quia eo tempore ibi Gerfrid sancti viri nepos simul & successor, cum fratribus & monachis fuit, ipsis cuncta quæ mandata & gesta fuerant, narrauerunt. Vnde eundem Irmingerum in præfata Ecclesia nocte insequenti manere fecerunt; in qua cum vigilasset & orasset, continuò per DEI gratiam pristinum oculorum lumen ipsa nocte, secundum verba viri DEI, plene suscepit.

CAPVT II.

De Paralytica & alia quadam agra matrona sanata.

EADEM nocte quædam etiam paralytica coram sepulchro sancti viri posita, eius opem supplici voto postulauit. Nec mora, repente sanitati pristina restituta est.

*Sudergo
pago.*

*S. Ludgero
causa offert
videndum.*

In pago, quod Sudergo appellatur, matrona quædam nomine Siburg colonum habuit vocabulo Ricmoldum. Huius vxor longa ægrotudine depressa, sine aliqua spe recuperandæ salutis iacebat. Cum igitur nocte quadam, inter ægra suspiria, paululum membra defessa laberentur in somnum, vidit in somno quendam sibi præcipientem, vt cum Ludgero Episcopo loqueretur. At illa, vt postea narrare solebat, nec grauer dormiens, nec perfectè vigilans, vidit illum stantem ad orientem versum. Cumque illum reuerentiæ eius intuitu alloqui non præsumeret, ille ad eam conuersus; probaui, inquit, patientiam tuam, proinde, vt cæpisti, patientiam habeto, & Dominus curabit te. Qua visione completa, tantum vigorem corpus eius accepit, vt penè ab ea, memoria prioris molestiæ tolleretur. Ita facto mane, læta surrexit, & suæ restorationis modum enarrauit. Vnde vir eius, & filij cum familiola quam habebant, congratulantes, & Dominum benedicentes, deinceps cum gratiarum actione, viri Dei consueuerant visitare sepulchrum. Nec multo post eidem mulieri reuelatum est, quod sacro non esset baptisma te abluta; Et eiusdem veritate reuelationis comperta, sancti baptismi gratiam suscepit.

*Baptismi
gratia mulieri
concedita.*

CAPVT III.

De Puella sanata.

*Igo Presby
ter à S.
Ludgero e-
ducatus.*

IN eodem pago, quidam Bertricus fuit, qui colonus quondam fuerat presbyteri nostri Igonis, quem sanctus Ludgerus nutrierat. Hic filiam habuit adulescentulam paralytis doloribus affectam.

fectam. Qui cum famam signorum, quæ ad sancti viri tumulum fiebant, comperisset, spem restituendæ sanitatis puella, Beati Confessoris virtute & meritis, concepit. Itaque eam ad sacrum illius corpus perducere intendit. Cumque iam in via positi essent, & eandem puellam frater suus coram se in sagulo eques ferret, repente dolore omni quo prius tenebatur, discedente, sanata est. Quod cum fratri retulisset, deponi se orauit. Quo secundum eius suggestionem facto, virtute Christi & meritis sui serui, tam perfectè curata apparuit, vt non solum ambulare, sed etiam currere posset. Ita quæ ad illum vsque locum membris omnibus debilis aduecta est, ad memoratam B. Ludgeri memoriam sana & incolumis peruenit. Aderant suæ saluationis testes pater & frater; aderant nonnulli alij, quos suæ viæ comites, & huius miraculi testes habuerunt. Itaque oratione, ac gratiarum actione completa, domum cum gaudio reuersi sunt.

CAPVT IV.

De Hilderado Diacono sanato.

QV I D A M in nostro Monasterio Diaconus Hilderadus vocabatur. Hic dum adhuc scholasticus esset in infirmitatem incidit. In qua cum diu laboraret, ita neruis contractis poples est curuatus, vt tibia eius femori iungeretur. Cumque post longiturnæ ægritudinis fatigationem fugatis doloribus, conualescere cepisset; tibia eius curuata vt fuerat, permansit. Vnde in ambulando sustentatione baculi per dies plurimos utebatur. Proinde pater eius nomine Sigibertus, qui in eodem iam tunc Monasterio Monachus erat, tractare cum fratribus cepit, si aliqua medicorum curatione contracti poplitis nerui relaxari quiuissent. In qua æstuatione cum aliquandiu mansisset, quadam nocte Sanctus Domini Sacerdos Ludgerus eidem Scholastico Hilderado per visionem apparuit, ac veste sacerdotali & cidari quam in capite gestabat, coruscus. Vide, inquit, ne pro crure debilitato, carnalem alicubi medicinam quærere præsumas. Quod si feceris, & meum mandatum contemnendum putaueris, non solum medicaminis ipsius nullam curationem recipies, sed etiam præuaricatorum pœnam incurres. Deinde pro animi leuitate ac puerili mobilitate eum vehementer increpans, abscessit. Mane autem facto, quæ viderat, fratribus narrauit. Et cum die eodem, peractis vespertinis laudibus, domum infirmorum, in qua ei priori nocte vir sanctus apparuit, intrasset, cernentibus cunctis qui aderant, non casu, sed nutu diuino extemplo ad terram

*Scholasticus
gradus in
ord. S. Be-
medici.*

*S. Ludgeri
apparentis
species.*

*Tibia mirè
sanata.*

ad terram corruit: Cumque in ipso lapsu neruorum sonitus audiretur, ac si illic sicca farmenta frangerentur, eius tibia sine aliquo dolore erecta est. Et surgens continuo sanus, non solum suæ salutis recuperatione, sed & emendatiori & maturiori deinceps vita, vt ammonitus fuerat, verè sibi sanctum Ludgerum apparuisse probauit.

C A P V T V.

De ceca illuminata.

PVELLA quædam nomine Modsvith lumen oculorum amittens, anno integro tanta est cæcitate depressa, vt nec extrema quidem frui visione valeret. Cuius parentes cum audissent, quanta Dominus per seruum suum Ludgerum in morbidis curandis fecisset, eam ad Ecclesiam VVerdinentem perduxerunt. In qua cum, accepta licentia, vna cum filia ante sepulchrum egregij Confessoris noctem in oratione transegissent, puella illuminata est.

Siquidem mane factò, cum lux paulatim per fenestras irradiare cæpisset, primum quidem se proprias posse manus videre, deinde sensim lumine crescente, clarè se omnia cernere & dixit, & probauit. Atque ita, gratiarum actione persoluta, domum cum suis reuersa est, & illuminationis donum quod acceperat, tota ætate permansit.

C A P V T V I.

De quadam à Dæmonio muto liberata.

EODEM ferè tempore quædam puella ad memoratam Ecclesiam perducta est, quæ à Dæmonio inuasa, & sensum simul perdidit, & loquelam. Quæ, vbi limen Basilicæ tetigit, statim ab ea spiritus immundus abscessit. Ita post eius discessionem linguæ quoque officio reddito, muta locuta est. Et quia tempore vexationis vix aliquid cibi percepit, primo quidem famem se pati dixit; deinde, qualiter illuc aduenerit, percunctari cæpit. Cui cum mater miserabilem vexationem ipsius ex ordine retulisset, prostrata ante sepulchrum S. Ludgeri, Saluatori omnium Christo gratias egit, qui ipsam per serui sui meritum, de tam crudeli peste liberare dignatus esset. Et accepta pro actis suis pænitentia, domum incolumis rediit.

Exomologesi.

C A P V T V I I.

De Paralytico curato.

JVVENIS quidam Helidvini nomine paralyfin incurrit. Qui cum multis

multis diebus omnium membrorum officio destitutus, in lecto decubuisse, non solum brachium ei dextrum, morbo per momenta ingravescente incurvatum obriguit, sed & sinistra ei tibia contracta femori adhæsit. Cætera, vt diximus, membra omnino immobilia ad doloris potius augmentum, quam ad aliquem vsu, licet non contracta, habebat. Vnde, & cum ingenti dolore foras, cum opus erat, efferri solebat; linguam solam, cætero corpore præmortuo, vtcunque adhuc mouere valebat. Proinde, cum diu in hac molestia laboraret, quadam die sororem suam, quæ præ cæteris, eius compatiabatur dolori, allocutus est, dicens. Audiui de sancto Ludgero, quantas per illum Dominus infirmantibus sanitates præstare dignatur, in loco vbi sancta illius mēbra tumultata quiescunt. Quocirca peto, vt me foras efferri, & contra viam, quæ illuc ducit, facias poni, vt me voueam illi seruiturum, si eius forte meritis mihi Dominus sanitatem donare fuerit dignatus. Quod cum factum esset, in ipsa statim nocte, præstante diuina clementia, & dolor quem habebat, conqueuit, & præter tibiam sinistram, quæ, vt erat, contracta permāsit, omnia ei corporis officia restituta sunt. Vnde, cum peracta gratiarum actione indubitata de perfecta sua saluatione spem concepisset, rogauit Dominum suum corporalem, vt ad memoriā beati Cōfessoris Christi sepulchrum se perduci iuberet. Quod cum ille fieri probauisset, & tamen ei aliquod adiumentum, vt fieret, facere distulisset, is, quem necessitas vrgebat, baculo debilem tibiam sustentante ad locum prænominatum peruenit. Erat hoc quinque diebus ante annuam sancti Ludgeri solemnitatem. Cumque ipsam ibi expectasset, & in ea porticu, quæ est ante basilicæ ianuam, & sancti sacerdotis ambit sepulchrum, ipsa nocte membra sopori dedisset, Beatus ei Confessor magno lumine, atque Clericorum obsequio comitatus, per visum apparuit, & membra illius tangens, abscessit, in sopore ipso relicto. Post cuius discessionem, dum mox signa ad nocturnas vigiliis sonarent, & his ipse expergefactus esset, sanus surrexit, & oblitus baculi, priorisque molestiæ & debilitatis, vna cum alijs latus & incolomis tēplum intrauit. Oratione autem expleta, recensuit vniuersa quæ erga se diuinitus per sancti Confessoris meritum gesta fuerunt. Proinde peracta operis diuini celebratione, egressus, baculum suum in ingressu eiusdem basilicæ, in loco, vbi sanatus fuerat, pro signo & memoria suæ curationis infixit. Nec immemor suæ sponfionis, precio se à temporali Domino suo redemit, & votum seruitutis impleuit.

*S. Ludgeri
sepulchrum
V. Verthana
porticu
sepulchrum
ante
basilicam.*

*Paralyticus
mancipat se S.
Ludgero.*

DE SANCTO
CAPVT VIII.

De eius annua solennitate quid diuinitus indicatum sit.

VERVM, quia semel ad hunc locum deuoluti sumus, & de annua eius festiuitate mentionem fecimus, quid de ea ferianda diuinitus sit ostensum, breuiter euoluemus. Dinde, de quo supra locuti sumus, magnū ad sanctum Ludgerum amorem, mirā circa nostrum locum reuerētiam habebat. Vnde annis singulis ad nostrum Monasterium venire & Beati viri memoriam frequētare, & aliquot dieb. cum nostris manere consuevit. Sed ne crebrior eius accessus fratres grauaret, suos cū annona homines, qui suis suorumq; v̄sibus necessaria pararet, prēmittere solebat. Quod dum quodam etiam tempore secundum cōsuetudinem suam fecisset, contigit natalitiū sancti Confessoris diē superuenire. Et quia hoc in primis dormitionis eius annis erat, necdum sacrosancta eius sollempnitas feriabatur. proinde, cum die eodem, illi quos adhuc prēmiffos esse diximus, ceruifæ* paranda instaret, ligna quæ in ignē missa fuerant, instar stipularum in momento consumpta sunt. Deferebantur alia post alia, sed igni immissa, durare aliquandiu nequibant. Iam propè erat, vt sine effectu laborare videntes, labori succumbere, & opus intermittere cogentur. Perstabant tamen donec ceruifæ vt cumq; confectio cocta, in alia essent vasa transponenda. Cumq; ad hoc ventum esset, vt in vase ad hoc parato, aqua super spargi deberet: primo quidem omnino nihil decurrere quiuit: Deinde, cum iam nō manu, vt assolent, sed fitulis aqua superfunderetur, raris stillis parum aliquid stillare cœpit. Hoc quoq; ipsum, quod ita collectum est, gustu amarum, & omnino ad nihil vtile foras eiectum est. Ita euidenti inditio claruit, hunc de cætero à nostris diem esse feriandum.

* Ceruifæ.
Ceruifæ
feriis S.
Ludgeri
coqui non
potest.

CAPVT IX.

Item de ferianda eius solennitate aliud miraculum.

ALIVD nihilominus super eadem re miraculum diuinitus factum est. Siquidem, cum annua reuolutione iterum natalitij eius celebritas superueniret, nec sine Episcopi iussu, ad cuius diocesim noster Locus pertinebat, feriatio præcipi posset; fratribus nostris visum est, vt cum nostris hominibus ferieretur, cæteris suo arbitrio vtrum facere an dimittere vellent, derelictis. Proinde cum plurimi ex vicinis nostrorum exemplum secuti, feriandum putarent, nonnullis opus suum intermittere, indignum videbatur. Et,
quia

quia vernum tempus erat, & arandi opera instabant, iunctis bubus foras ad arandum processerunt. Cumque iam operi insisterent, fer- Vomeris inter arā dum sponte confracti. rum, quo arari debuerat, singulis confractum est, Quod dum singuli aliis quasi sibi soli accidisset, retulissent, non casu sed diuina voluntate, ob sancti diei violationem hoc gestum fuisse, generali omnium claruit damno. Erat tamen quidam Benno inter nos, qui mente obstinata adhuc operi instandum putaret. Qui, cum aratro vt-cumque emendato crebris stimulis boues ad arandum impelleret, illi insania efferati, disruptis loris & iugis cum aratro abiectis, filuas perierunt, nec omnino ante capi potuere, quam ipse cum reliquis ad S. Ludgeri memoriam veniens, suæ temeritatis & contemptus culpam coram fratribus confessus esset, & orationem eorum pro se Hic desinit Edit. Sura supplex impetrauisset.

CAPVT X.

Mulier cæca curatur.

QVÆDAM de Saxoniam fœmina ad eandem Ecclesiam perducta est, quæ luce oculorum aliquandiu priuata fuit. Itaque coram sepulcro famuli Dei posita, eius se meritis saluari & orauit, & credit. Cumq; missarum sollempnia agerentur, hora Euangelicæ lectionis amissum repente lumen recepit, & gratiarum actione peracta, ad suam incolomis reuersa est.

CAPVT XI.

Adolescens cæcus item lumen recipit.

QVIDAM itidem in pago quod Boroethra dicitur colonus nomine Boroethra pagus vulgo Barch. Folcbald, filium habuit cæcum vocabulo Gerbaldum. Qui, cum per multa sacra loca esset deductus, nullam omnino medelam consecutus est. Verum, cum fama virtutum, quæ de S. Ludgero ferebatur, ad eorum notitiam peruenisset, qui eius proximi habebantur, spem recuperandæ lucis eius meritis concepere. Proinde eum foras educentes, & contra viam, quæ ad eius Ecclesiam ducit, statuentes, deuouerunt se illum ad sacrosanctum eius sepulcrum cum oblationibus adducturos. Vix votum parentes compleuerant, cum puer repente mirabili celeritate illuminatus est. Nam lacrymis ex oculorum hirsquis erupentibus prius quidem dextrum oculum tersit, quo cum mox aperto clare videre cepisset, tersit & alterum. Et eo similiter reserato, perfecte visum recepit. Quo agnito, parentes inmensa cum familiola gaudio repleti, Dominum benedixerunt, qui puerum prius sanauit, quam ipsi vota sua complessent. Vnde promissa sine aliqua dilatione adimplentes, ad memoratam

Ecclesiam perduxerunt, & cum voto gratulationis eum nulla pristinæ cæcitatæ vestigia in oculis habentem designauerunt.

CAPVT XII.

Sanatur cæcus.

*Amaloh
Sulg. Al-
meioj.*

ALIVS quoque cæcus nomine Egilwaldus de loco qui Amaloh vocatur, ad sancti viri tumulum perductus est. Vbi dum prostratus iaceret, & beatum sibi Confessorem subuenire oraret, integrum repente, Domino largiente, lumen recepit.

CAPVT XIII.

Cæcus illuminatur.

QUIDAM quoque Ricbertus, itidem cæcus ad eundem à suis locum adductus est. Qui cum coram sancto beati viri sepulcro orasset, tam perfectè domino miserante illuminatus est, vt qui aliorum illuc venerat ductu, viæ vltterius non requireret ducem.

CAPVT XIV.

Dæmonium mutum expellitur.

QUIDAM de Frisia iuuenis nomine Osbertus, à dæmonio inuasus, sensum simul perdidit & loquelam. Is à patre suo per diuersas Ecclesias ductus, in nulla earum curationem recepit; quia cum Dominus per seruum suum Ludgerum sanare decreuit. Itaque pater eius cælitus inspiratus, longo admodum itinere peracto, ad Werdingensem eum tandem Ecclesiam perduxit, & accepta à custodibus licentia, ante sepulcrum Christi sacerdotis nocturnum tempus in oratione peruigil ducens, secum eundem filium suum habebat. Cui per misericordiam Dei statim Dæmone expulso, & loquela reddita est, & sensus.

CAPVT XV.

Adolescens à maligno spiritu liberatur.

*Cobbonis
venerabilis
Comes.*

COBNONIS venerabilis quondam comitis colonus quidam in Saxonia, adolescentem filium habuit, nomine VVarmundum, quem malignus spiritus inuasit, & tam vehementer vexare cœpit, vt vita eius ad desperationem perduceretur. Cuius mater, cum hoc dominæ suæ vxori scilicet Cobbonis sollicitè per nuncium indicare studisset, illa ei confestim mandauit, dicens, si adhuc filius tuus viuit,

viuit, fac eum foras celeriter efferri, & statue contra viam quæ ducit ad Ecclesiam, vbi sanctus Ludgerus est sepultus; atque ad sacrû eius sepulcrum te eum Domino fauente adducturam, promitte. Credo enim, si hoc feceris, eiusdem famuli Dei meritis, eum à Domino esse sanandum. Quod, cum mater pueri iuxta mandatum Dominae suæ deuoto corde fecisset, mirum dictu, eodem momento, dæmone expulso plenam in eodem loco sanitatem recepit. Deinde secundum sponsonis suæ votum, ad memoratum viri Dei sepulcrum sanus à matre perductus, & domum itidem sanus reductus est. Atque in eadem quam acceperat sanitate, toto vitæ suæ tempore, domino largiente permanfit.

CAPVT XVI.

Mulier ad sanam mentem reuocatur.

QVIDAM de villa, quæ * Sofat appellatur, Aldricus vxor ^{* Susanna} quem habuit nomine Herifuidam, hæc mente perdita septem annis continuis sine sensu permanfit. Sed quotidie fama virtutum, quæ per sanctum Ludgerum fiebant, crescente, ad eius memoriam à viro suo perducta est. Quæ cum licentia à fratribus accepta, in crypta vbi sanctum eius corpus requiescit, poneretur, & sui pro eâ peruigilem in oratione noctem transegissent, cum sibi in sopore assistentem vidit, ignea quodammodo specie, & incredibili claritate conspicuum. A quo, se ibi diuina virtute saluandam audiens, expergefacta euigilauit, & subitanea suæ liberationis saluatione, non somnium se, sed visionem vidisse comprobauit. Ità, gratiarum actione persoluta, domum, gaudentibus suis repperdauit.

CAPVT XVII.

Alia furiosa sanatur.

QVÆDAM quoque eius vicina Athaluui * dicebatur, hæc di- <sup>* Athal-
Gruddis.</sup> rissimo dæmonio inuasa tanta infania agebatur, vt nisi in vinculis haberetur, in obuios quosque sæuiret. Cuius parentes dum præfatam mulierem, quæ tanto mentis inops tempore fuit, sanissimam viderent, hanc quoque per sancti Confessoris merita saluandam esse, corde credulo præsumperunt, si ad eius eam tumultum perduxissent. Proinde nihil morati, quia aliter ob nimiam rabiem adduci non poterat, in vincla eam coniecerunt, & ita eam ad memoratam Ecclesiam perduxerunt. Vbi dum pro eâ deuota

mente orassent, omni dæmonica ludificatione effugata, sensuque reddito integerrimæ sanitati restituta est.

CAPVT XVIII.

Paralytica sanantur.

QVÆDAM de Frisia mulier paralytin incurrit. In qua infirmitate dum diu laboraret, & ad S. Ludgeri reliquias se perferri postulauit. Quod cum iuxta eius petitionem factum fuisset, accepta continuo plena corporis restauratione, propriis gressibus ad patriam remeauit, quæ vehiculo illic fuerat aduecta; gratias agens Saluatori omnium Christo, qui per seruum suum eius corpus cunctorum membrorum officio destitutum, sub tanta velocitate dignatus est restaurare.

CAPVT XIX.

Cephalalgia.

Crypta noua exstructa ad pedes sepulchri S. Ludgeri.

ALIAM quoque puellam longa ægritudo, nimiusque dolor paralyticam fecit. Quâ molestiâ, quamuis in modicum per omne corpus dolorem haberet, maximum tamen in capite incommodum sustinebat. Tantum quippe Cephalalgia dolorem patiebatur, vt de cerebro sonus quasi quidam sibilus audiri potuisset. vnde & caput assidue manu & brachiis constringere consuevit. Hæc ad nostrum Monasterium delata: in crypta noua quæ ad pedes sacri sepulchri fiebat, Deum rogatura posita est. Sed mira Dei Omnipotentis gratia, omni pristina debilitate & dolore ablato, continuo sana surrexit, & Deum pro reddita sanitate benedicens, incolomis recessit.

CAPVT XX.

** Ausuarij & Attrianj.*

QVÆDAM de Hatuariis * mulier, cum multo tēpore membrorum officio destituta, lecto incumberet, quandoque ad memoratum viri Dei sepulcrum cum magno sui dolore, & cum magno portantium labore allata est: Vbi, dum sancto Confessore intercedente, & Domino fauente, celeriter pristinam perciperet sanitatem, Deum glorificans gratulabunda ad sua reuerfa est.

CAPVT XXI.

Mulier arido brachio curatur.

** Hamarichi Ripuarij.*

IN Ripuarijs iuxta ingressum siluæ Hamarichi * quædã villa nomine Budica constituta est. Ibi mulier quædam debilis habitabat, cui dextrum brachium aridum & digitorum vnguibus in volem infixis manus incurua erat. Quod cum diu pateretur, fama virtutum

tutum sancti Ludgeri ad eius notitiam peruenit. Cumque spe sanitatis suæ ducta ad eius sepulchrum properasset, prius quam illuc peruenisset in ipso itinere plenam corporis sanitatem; Domino beati viri meritis condonante, percepit. Quæ tamen, peracto itinere, ad idem sepulchrum cum oblationibus sana peruenit, ac suum simulque omnium Saluatorem Dominum laudans, sospes ad sua regressa est.

CAPVT XXII.

Puella cecitate & alijs morbis liberata ex voto fit Sanctimonialis.

QVIDAM Alfricus honesto inter suos loco natus filiam habuit nomine Amalbergam. Hæc cæcitatem incurrens, triennio ferè sine lumine mansit. Postmodum ad memoriam sancti Sacerdotis adducta, Dei virtute, & sancti eius interuentu ibi amissam denuo oculorum lucem resumpsit. Nec multo post tempore dextræ manus, & pedis sinistri debilitatem incurrit. Sed Dei gratia, simulque meritis sancti Ludgeri se olim lucem recepisse recolens, & se per eius identidem suffragia tunc quoque salutem recuperaturam fore confidens, ad nota confugit subsidia, & se rursus ad eius limen adduci rogauit. Quod cum secundum voluntatem eius prosperè cessisset, membrorum officio reddito, incommodo quo per integrum annum tenebatur liberata est. At illa, percepta sanitatis gratia se deinceps Deo seruituram, & sacrum ibi velamen sumpturam deuouit. Verum cum moras neccēs aliquamdiu hoc facere distulisset, capitis incidit dolorem, in quo cum nouem menses laboraret, & iam intollerabilius videretur, ab ancillula quadam quæ ei famulabatur, voti sui de velamine sumendo ammonita est. Vnde iterum illuc deducta, iterum ibidem curata, votum suum adimplere, percepto ibi velamine curauit. Ita triplici modo per virtutē Dei, Sanctique sui sanata opitulationem, nunc in Monasterio Sanctimonialium quod Afenidi appellatur, religiosam vitam ducit.

*Promittit
se sumpturam
sacris
velamen.*

*Monasterio
afenidi
votum im-
plet.*

CAPVT XXIII.

Reus cadis absoluitur.

QVIDAM iuuenis, ex his, quos ferro circumdatos plerumque videmus, ad nostrum Monasteriū venit. Hic Adam, ut asserebat, nuncupatus, inter se & fratrem suum Hanricum nomine, rixam accidisse, & à se eum occisum esse referebat. Cuius sceleris noxa ab Episcopo Iona, ad cuius curam se pertinere testabatur, ver-

Iona Episcopus.

*Homicida
pana.*

*Ferrum
varijs in
memorijs
excusit.*

*S. Ludgerus
Saxonum
Fresonumque
Episcopus.*

*S. Ludgerus
alium
martyr.*

beribus castigatus, atque in carcerem trusus est, vnde post anni de-
mum circulum eductus, circumdatis fortiter brachijs, & medio cor-
pore ferro & durissimo ieiunio indicto, discalciatus, & sine lineo in-
dumento, exulare iussus est. Quarto vero postquam à patria exiit
anno, ante sepulchrum sanctæ Gerthrudis ferrum de sinistro eius
brachio cecidit. Deinde post anni circulum Romæ in ipsa S. Petri
crypta ferrum quo præcinctus erat, nihilominus cecidit. Cum au-
tem iterum Romam peteret, contigit vt infirmitate valida illic de-
primeretur. Cumque in ipsa ægritudine vita eius desperata fuisset,
quidam in habitu sacerdotali, specie admodum Reuerenda ei, vt
perhibebat, apparuit, dicens, surge, vade, atque sepulchrum Ludgeri
Saxonum quondam Fresonumque Episcopi perquire; & illic Do-
mino miserante, meritis & orationibus suis, non solum à corporeo
vinculo liberaberis, sed & commissi parricidij indulgentiam conse-
queris. Qua visione expleta confestim de infirmitate, qua teneba-
tur, absolutus est. Cumque mane somnium retulisset, multi qui eū-
dem sanctum Ludgerum in corpore viderant, & bene sancta eius
studia nouerant, ibidem Romæ inuenti sunt, qui etiam viam ei ad
locum sacri eius sepulcri intimauerunt. Sed ille à Roma digressus
minus vigilanter vel eorum narrationem, & somnij verba intelle-
xit, & non Confessorem Ludgerum, sed sanctum Martyrem Ludgerum,
cuius tunc fama celebrior habebatur, expetiuit. Verum omni-
potens Deus, vt merita sui Confessoris latius diffunderentur, per
sanctum licet martyrem noluit ei subuenire. Itaque consumto ibi a-
liquanto tempore, cum sibi non succurri videret, somnij verba dili-
gentius examinare cœpit, & se non ad martyrem, sed ad Confesso-
rem Ludgerum Saxonum quondam Fresonumque Episcopum
missum esse intellexit. Inuentisque viæ comitibus ad eius tandem
sepulchrum, longo admodum itinere peracto, peruenit. Erat autem
brachium eius dextrum adhuc tam fortiter strictum, vt os etiam e-
ius pateret, & omnes eiusdem dexterae digiti præter pollicem & in-
dicem, rigidi ac debiles remanerent. Verum, quia sabbato venerat,
cum insequenti nocte Dominica iuxta sepulchrum staret, & fratres
iam matutinales laudes celebrarent, ferrum, quod brachium eius
cinxerat repente dissiliens, longius virtute Domini proiectum est.
Quo viso omnes Dominum in commune glorificauerunt, cum
hoc quod internæ ligationis indicio acceperat, per internæ ni-
hilominus absolutionis testimoniū diuina iam indulgen-
tia reiectum esse, gaudebant.

) (?) (

C A P V T XXIV.

Surdus sanatur.

VIR quidam de Saxonia in loco qui Werina dicitur comman-
bat. Is diuinæ permissionis licentia tanta est diaboli inuidia sur-
ditate prægrauatus, vt nullum omnino auribus caperet sonum, sen-
su tamen integer fuit. Cum ergo diu funditus officio aurium care-
ret, tandem spe recuperationis ductus, ad sepulcrū Dei famuli per-
uenit. Cumque signa ad nocturnas vigiliis sonarent, auribus eius p
diuinam subito gratiam adaperis, eorum se pariter sonitum, & mo-
nachos psallentes, exultans audisse referebat. Ita continuo perce-
pta auditus restauratione, redijt domum magnificans Deum.

Nec solum sanctus Ludgerus à Diabolo plerumque læsos salua-
uit, sed etiam in auxilium inuocatus nonnunquam ne nocerentur,
protexit.

C A P V T XXV.

*Monachum munit contra Demonis aspectum S.**Ludgerus.*

REM quam narraturi sumus, Monachus noster Athelvardus
affirmare solet eo tempore gestam, quo nostræ Ecclesiæ custo-
dia ei credita erat. Narrat enim, quod quadam die aduersperascen-
te, cum ad eadem Ecclesiam lumen, quod illic semper ardere solet,
restauraturus accederet, iuxta ipsius Ecclesiæ angulum, vbi interius
lectum habebat, se diabolum in visione nigerrima ac teterrima stan-
tem aspexisse. Qui cum prima eius inspectione tremefactus signum
sanctæ crucis sibi inposuisset, fiducia de Domini misericordia & S.
Ludgeri patrocinio resumpta, diu inperterritus, vt asserit, contra
undem diabolum aspiciens stetit. Qua eius constantia confusus, &
tantam sibi inesse constantiam indignatus, talem ac tantum ad
eum deterrendum sonitum fecit, vt parietes Ecclesiæ vna cum le-
ctulo suo, qui interius collocatus fuerat, minutatim confringi vide-
rentur. Quo facto, idem, nimio timore consternatus subito clama-
uit, dicens; sancte Ludgere adiuua. Cumq; nomen viri inuocando
nominasset, annuente Domino, idem Diabolus repente cōstrictus
& in partem Orientalem abtractus est. Atq; cum qua violentia tra-
heretur, garriendo, & miserabiles voces emittendo mōstrauit. Mo-
nachus vero ille lumen, quod illic paulo ante reliquit, cum lectulo
suo inuenit, & omne ædificium consistere integrum vidit. Atq; ad-
huc vocem præfati dæmonis in parte occidentali garrientis audi-
uit. Plu-

*Signum S.
Crucis con-
tra Diabo-
li aspectum
usurpa-
tum, &c.*

*Inuocatio
S. Ludgeri.*

*Cloccarum
sem campanarum
spontaneeus
sonus.*

uit. Plura de hoc loco diuinæ dignitatis indicia feruntur, nam cloccarum illic sonitus, humana non tangente manu, sed agente potius cognitione Deitatis arcana frequenter audiebatur.

CAPVT XXVI.

Columna lucis Ecclesiam circumplectens.

*S. Ludgerus
intra
Ecclesiam
receptus.
Digressio
ad insequen-
tia
miracula
quæ sui
temporis
autor col-
legit ab An-
no 864.
Monasterij
inclinatio
sub Præpo-
sitis.*

*Miracula
intercepta
renu-
scant.*

QVADAM etiam vice ipse Ecclesiam, infra quam ipsum Dei famuli sepulcrum continetur, nocturno tempore columna lucis circumplectendo protexit, & ad cælum vsque porrecta foris excubantibus conspicua stabat. Sed nos hæc, quæ à præsentis longiusculè sunt tempore remota, eorum fidei, qui se vidisse testati sunt relinquamus. Ad ea potius euoluenda articulum flectamus, quæ non ex longinquo petenda sunt, sed proximo tempore, id est, ab anno Dominicæ Incarnationis DCCCXLII. gesta esse probatur. Nam postquam ad improbiore Præpositos deuoluti, ipsi nostræ professionis titulo negligentiores & tepidiores esse cœpimus, signa quoque, quæ eatenus apud nos fiebant, cessarunt. Verum ubi diuina clemētia, & regiæ pietatis indulgētia, illis amotis, fecem prioris cui, sancto Ludgero opitulante, aliquantulum expurgare conati sumus, ad diuinæ oramus & credimus propitiationis indicium, ad Imperialis clemētiæ gloriam, ad nostrum teporem excitandum, signa quæ intercepta fuerunt, iterum fieri cœperunt. Quæ eo indubitatus auditoribus commendamus, quo non aliorum ea relatu, vt pleraque superius memorata cognouimus, sed ipsi oculis nostris plerumque pauciores, plerumque generaliter omnes inspeximus.

CAPVT XXVII.

In Crypta S. Ludgeri fragrantia odoris, & globus igneus.

*Thiadbardus
presbyter.*

*In S. Ludgeri
crypta
odori sua-
uissimi dis-
fuso &
globus i-
gneus.*

REM, quam narrare intendimus, eius qui viderat Thiadbardi scilicet presbyteri nostri testimonio referamus, cuius vel morum maturitas, vel ordinis dignitas eum falsa narrare, nos de narratis ambigere non permittit. Quadam nocte, dum isdem presbyter noster post vigiliis cryptam orationis causa ingressus esset, primo cœpit odorem suauissimum quasi de liliorum floribus sentire. deinde cum eadē fragrantia crescere, & ipse odoris suauitate magis magisque repleti cœpisset, attonitus quidnā esse posset, secū tractare cœpit: Proinde rei veritatem omnino explorare volens, pgressus cryptam ingressus est. Quo factō, cernit in medio cryptæ quasi igneū altaris altitudine globum ardentium instar carbonum, ingens dico

horror.

horror, ingens pauor eum inuasit, & animum hac illacque versans, quid esset acturus, omnino incertus manebat. Volebat ostensi miraculi finem cognoscere, sed ibi diutius consistere formidabat. Volebat egredi, sed timor gressum impediēbat. Hærebat igitur stupens, & quid in hac animi æstuatione ageret, prorsus ignorauit. Interim globus ignis, quē viderat sensim ascendere, & sua diffusionē paulatim minui cæpit, donec ad summitatem cryptæ perueniens totus diffidere videretur. Post quod tremens egressus antiquum nobis sancti Pauli exemplo miraculum repræsentauit. Nam apertis oculis vix aliquid per vnus horæ spacium videns, manifestum dabat indicium, se diuinum conspexisse lumen, cuius reuerberationem humanus ferre non posset aspectus.

CAPVT XXVIII.

Insolitum lumen lucernæ, quæ exstingui non potuit.

ALVD quoq; nihilominus miraculum in re non admodum impari his itidem diebus ostensum est, cuius fidem & veritatem. Lectori partim ex testimonio presbyteri nostri Ludberni, partim Ludbernus presbyter & custos Ecclesie Verdenensis. ex generali nostræ congregationis attestatione commēdamus. Nā cum eidem fratri nostro nostræ Ecclesiæ custodia fuerat cōmēdata, post peractū diuini officij cursum, ad extinguendas ex more lucernas, accessit. Quo factō quandā ex eis post paululum redaccensam luce ardere clarissima vidit. Ille negligentius se eam extinxisse suspicatus, iterato eam extinguere emunctorio curauit. Sed cū post hæc, secunda quoq; vice pristinæ luci cerneret restitutam, quamuis omnino prius se eam extinxisse non ignoraret, quid tamen rei esset, probare contendit. Deniq; tertio quoq; accessit, & ita extincta cādela carbūculum de lichino emunxit, vt nihil prorsus in eo lucis remaneret. Vix paululum abscessit, cum rursus eandem lucernam clariori resplendere luce contemplatus est. Tunc diuina hoc factū voluntate intelligens, ardere eam vsq; ad proximum cursum permisit; & ita accensis in circuitu lucernis, iocundissimum nobis spectaculum præbuit. Omnes namq; singulari claritatis specie transcendēs, de cælo sui splendoris lucē venisse, liquido patefecit. Ita ex his, quæ vidimus, etiam ea quæ non vidimus, sed à memorato fratre nostro audiuius, procul dubio vera esse cognouimus. Ex eo, licet indigni & peccatores, tempore, spem maiorem de meritis sancti Ludgeri, confidentiam maiorem de Domini pietate concepimus, dum misericordiæ suæ præsentiam per cæleste nobis lumen ostensam, quamquam immeriti, præsumpsimus.

DE S A N C T O
C A P V T X X I X .

Cæca puella restituitur.

QVÆDAM iuencula de villa quæ Balloua vocatur ad nos à parentibus adducta est. Hæc variolæ infirmitatem incidens, unus oculi visum pustulis pupillam obducentibus primo perdidit; deinde post reuolutum anni circulum, eodem morbo alterum quoque oculum amisit. Proinde ad nostrum, ut diximus, monasterium adducta, noctem dominicam, quæ proxima erat, peruigilem duxit cum suis, atque diuinam sibi misericordiam per merita sui Confessoris subuenire suppliciter postulauit. Cumque tempus, ut signa ad nocturnas pulsarentur, aduenisset, ipsa inter primos qui foris adianuam excubabant, Ecclesiam intrauit. Iamque finitis nocturnis, cum Euangelium, more monachis consuetudinario, ante matutinas laudes legeretur, ipsa visum sensim resumere cœpit, & primo quidem se posse candelas cernere ardentes lætabunda exclamauit. Postmodum, aurorâ iam irrubescente, & luce paulatim per fenestras irradiante, imagines in eo factas monstrare digito cœpit. Ita populo, die eodem, post peracta missarum sollempnia repræsentata, testes suæ cæcitatæ vel illuminationis præsentibus cum plurimis alijs parentes habebat. Quale tunc gaudium omnium erat, quantæ inter gaudia lacrymæ fundebantur. Gaudebat puella se esse saluatam, gaudebant parentes eam quam adduxerant cæcam, se recepisse inluminatam, Gaudebat omnis populus nobiscum, quod signa aliquamdiu nostris peccatis intercepta, iterum redinnouari meruerunt. Quocirca, ut fas erat, Deum in Sanctis suis mirabilem communiter cuncti laudantes, puellam à nobis sanam & cum suis gaudentem dimisimus.

C A P V T X X X .

Paralytica curatur.

QVIDAM nostræ Ecclesiæ colonus nomine Gerhardus filiam habebat quæ Thiaduif nuncupabatur, quæ longiturna ægritudine prægrauata, paralytin incurrit. Nam sex continuis annis membrorum officio destituta, suis cruciatibus paternum magis animum cruciabat. Iam caro omnis infirmitatis prolixitate in corpore consumpta, iam vita erat morbi violentia, desperata. Vna solummodo spes salutis restabat, si sancti Confessoris meritis, sub cuius patrocínio ipse cum paruula erat, Deus sibi subuenire dignaretur. Denique, quadam die spe plena, & corde credulo filiam accepit;

cepit; eum euna, in qua iacebat, in Ecclesiam posuit, & pro eius saluatione orationem ad Deum fudit, fecit hoc cum multis lacrymis, & ingenti cordis deuotione. Nec inanis esse oratio quiuit, quam cum sancti Ludgeri suffragio patris fides commendabat. Siquidem filiam, ablata infirmitate sanam leuauit, quam membris omnibus debilem aduexit.

CAPVT XXXI.

Mulier à puerperio cum prole debilis sanatur.

MVLIER quædam de villa, quæ Flethric vocatur, cum prægnas, & partui esset vicina, incidit in infirmitatem; Cuius molestia dum grauissimè laboraret, curua effecta est. Quodque miserabilis erat, filia quoque quam in ipsa infirmitate genuerat, simili ægritudine languere cœpit. Eratque miserandum prorsus spectaculum, cum lactans mater per tres annos continuos alienis manibus portaretur. Sed maior necessitas, maiori quoque diuina indiget pietate. Nam in vna carra mater simul & filia positæ, quarto demum suæ infirmitatis anno ad nostram Ecclesiam adductæ, & in crypta pernoctare permixtæ sunt. Mira Dei virtus, magnum S. Ludgeri meritum, dum ad vesperam debiles allatæ, mane incolumes surrexerunt, & relictæ carra, propriis ad suos pedibus repedarunt.

*Prinigi-
um in cry-
pta S. Lud-
geri.*

CAPVT XXXII.

Matrona nobilis à paralyfi liberatur.

QVÆDAM ad seculum nobilis scemina de villa Baegge nuncupata, Bugge vocabatur. Hæc paralyfin incurrens per annos duodecim plenos, membrorum penè omnium officio destituta iacebat. Nam neque caput, neque pedem per se mouere, neque manus ad os ducere sine aliorum adiumento valebat. Cumque suæ recuperationis gratia, vt nobilibus assolet personis, multa ei à multis vel fierent, vel insinuarentur, nullum alleuiamentum recipere quiuit. Iamque nulla sibi in carnali medicina spes erat, sed vnicum ei in Dei pietate refugium suppetebat. Interea fama exijt per Sanctos, quorum sacrosancta pignora venerabilis Abbas Adalgarius de Gallia aduexit, multas operari virtutes. His aduentantibus, memorata mulier adducta obuiam sanitatem per eorum merita ex parte percepit, ex parte maiorem de integra sui corporis restoratione spem concepit: Omnipotens quippe Deus, qui pro singulorum fide, meritis, & vtilitate, quando, quantum, & per quos

*Adalgarius
Abbas pi-
gnora San-
ctorum ad
monasteri-
um forte
Corbeiense
de Gallijs
aduexit.*

vult, vnicuique suorum charismatum dona largitur, debilitate partim capitis, & dextræ manus ablata, cæterorum redintegrationem membrorum distulit, non negauit. Siquidem post multos dies ad nostrum Monasterium post hæc aduecta, atque in crypta duas noctes permanere permissa, integerrimam totius corporis sanitatem percepit.

CAPVT XXXIII.

Variolis oppressus sanatur.

QVIDAM de villa Bram Seliradbrandus infirmitate, quam variolam appellant, ad mortem vsque ægrotabat. In cuius morbi molestia nouē ebdomadibus sine aliqua iam spe recuperationis laborabat. Corpus totum vlcerebus plenum, totum vesicis turgentibus horrebat. Aderant parentes, & necessarij quoque & vicini, & nullam spem vitæ habētes, de eius solummodo funere tractabant. Inter hæc vxor suadere his qui aderant, cœpit, vt in extremis licet positus, foras efferretur, & contra viam loci, quo Sanctus Ludgerus quiescit, statutus, pedes illuc si vita ei daretur, cum oblationibus esse venturus, voueretur. Necdum vota compleuit, & repente cum magna omnium admiratione conualuit; factaq; est mirabilis tunc dextræ excelsi immutatio, vt ipse, in quo paulo ante, propter nimiam inflationem & pustularum densitatem, viui hominis imago non agnoscebatur, in pristinum denuo statum in momento reformaretur. Ita sanitate restitutus, votum suum cum omni festinatione adimplere contendit; atque Saluatori suo Christo, & sancto simul Confessori eius Ludgero gratias acturus, ad nostrum monasterium venit, & hæc erga se gesta fuisse, cum suæ saluationis testibus comprobauit.

CAPVT XXXIV.

Clauda restituitur.

CVIVSDAM Thiaddagi filia graui morbo affecta cum magno admodum dolore, si quando opus erat, foras efferri consueuit. Nam poples ei vsque adeo inflatus, & immodicum sibi dolorem excitabat, & gressum tollebat. Iamq; triennium exactum erat, ex quo in hoc incommodo perdurans, nullam omnino humanis manibus adhibitam curam suscepit. Vnde pater eius quamuis gembundus, fide tamen plenus, totam spem suam in Domino & meritis sancti Ludgeri ponens, ad eius eam sepulcrum adduxit. Vbi, cum de voce Domini misericordiam pro ea, & Confessoris opem postulasset, doloris quidem alleuiamentum meruit, gressum vero necdum percepit.

cepit. Proinde domum reuerſa de die in diem meliorari, & pedetemptim in ambulandi uſu proficere cœpit, baculorum tamen ad-
 miniculo carere necdum valebat; & primo quidem duorum, dein-
 de vnus baculi ſuſtentatione greſſum debilem ſuſtentabat, quo-
 aduſque iterum ad locum memoratum veniens, pedum perfectè
 officium mereretur, atq; ſine baculorum ſubſidio domũ remearet.

C A P V T X X X V.

Infans contractus & cæcus curatur.

QVĪDAM de villa Furelmi Vulſbertus, filium habuit nomine A-
 mulgerum, qui quinto poſt natiuitatem ſuam menſium ſpacio,
 grauiffimo iuxta tantillæ ætatis modulum languore prægrauatus,
 cunctis ſe miſerabilem præbebat. Non ſolum quippe ægritudinis
 violentia flebilis, ſed & digitis in volam implexis, & pedibus incur-
 uis miſerabiliter erat contractus; quodq; miſerrimum videbatur,
 uſu quoq; oculorum carebat. Quæ tamen in tantillo corpusculo
 pœna, non tam infantulum, qui patiebatur, quam paterna viscera
 torquebat. Proinde ſciens, ab eo remedium ſibi venturũ, cuius iu-
 dicialis effectus eſt, per merita S. Ludgeri diuinum pater auxiliũ
 implorare intendit. Deniq; fide & deuotione, qua paternos affe-
 ctus decebat, ad eius eum memoriã ſe allaturum deuouit. Quo fa-
 cto, paulatim infans meliorari, & priſtinæ ſanitati, dolore ablato,
 reſtitui cœpit. Vnde pater indubitata iam de integra eius ſaluati-
 one ſpem concipiens, voti ſui ſponſionem cum omni feſtinatione
 adimplere curauit. Itaq; infantulo ſecum aſſumpto ad Vuerthinẽ-
 ſem Eccleſiam tetendit. Quo cum perueniſſet, de collato iam ſibi
 beneficio gratias egit, de conferendo ſupplex orauit. Nec ſpe ſua
 eſt fruſtratus, quam de diuina pietate, & meritis S. Ludgeri concep-
 it; Nam in crypta cum puero lono pernoctare permiſſus, incolumem
 reportauit, quem contractum adduxit.

Hæc Sanctus & verè Beatus Confefſor Chriſti Ludgerus de in-
 exhauribili illo veræ ſalutis fonte aſſumens, per corporum curam,
 ad animarum nos ſalutem quærendam inuitat, quatinus utrobique
 eius patrociniõ adiuti, utrobique ſaluati, peruenire quandoque ad
 æternam beatitudinem mereamur, præſtante Domino noſtro Je-
 ſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vnus uiuit & regnat De-
 us per omnia ſæcula ſæculorum, Amen.

R. P. CHRISTOPHORI BROVVERI

S. I.

NOTÆ AD VITAM

S. LVDGERI

DE

 DE EDITIONE HISTORIÆ
 S. LVDGERI NOVA.

LVDGERI vitam Tomo II. Surij. ad xxvi. Martij illatam, quam pridem manibus omnium teri, palam est. Auctoritas & fides asseritur Monachis Cœnobij Werdenensis; atque hi in Prologo suo, eandem accersunt ab ijs vsque, qui eum Sancto vitam egerunt. Et allegare tamen haud

piget vel scientiæ tenuitatem, vel suspectam quorundam de narrandis virtutibus fidem, Ego, vt quod res est, fatear, postquam incidi in peruetustum Fuldenfis Bibliothecæ codicem, Aciadnæum filum adspexi; & ilicò licuit dignoscere, quid inter narrationem interesset germanam, primigeniam, & simplicem illam, & hanc magno verborum, vt annium circuitu, velut & fonte longius diductam. Itaq; locum istie inuenisse comperiebam dictum illud vetus

*Discrimen
inter hanc
& editam
& Surio.*

Quam pauca quam multis loquuntur Attici?

hic autem plura paucioribus quoque comprehēdi, intelligebā. Iam in edito Prologo, cum Autores volumen duob libellis, se distinguere profitentur, eos ipsa argumenti cōditio redarguit, longius certè à S. Ludgeri ætate abfuisse. Quamquā plane diuersi autores esse vidētur, eius partis, quæ vitam Sancti complectitur, & alterius, quæ miracula persequitur. Cæterum editi tamen à nostra sententia nō plurimum discrepant, si tamen illorum comparare editionem cum hac nostra fuerit otium, reperies ἐν τῷ ἱθικῷ, id est in ijs quæ ad mores pertinent, & excitandæ faciunt pietati, ad pleraque S. Ludgeri dicta factaque effluere, & περιφραζομένους multa circumloqui, interdum nec sententiam penitus assequi; omittere alibi, quæ ad narrationis integritatem facerent sane multum. Quamobrem, qui liber egregius, hæc damna verustatis & incommoda præstiterit, cum ego apud prisicæ memoriæ cultores, amantesque Ecclesiasticæ historiæ, iam editis haud postponendum arbitror, sed in eadem militia ordines quoque ducturum confido. Accedit, quod in edita vita, miraculorum longa series sponte subducta, atque ita posterior libellus non integer, sed mancus exierit. Itaque, quo corpus hoc integrum daremus, miracula omnia, ex eodem M. S. Fuldenfi, suppleuimus, atque vt Lector, quid Surianæ editioni deesset, facilius animaduerteret, ad oram marginis litteris D. S. defectum expressimus, ne tacuimus, si qua hanc nostram illa conaretur supergredi.

Denique capitum titulorum ac lemmatum, vtriusque varietas est. Et quia in Fuldenfi, index capitum primi libri, aliquo tenus, imo

quatuor

quatuor ipsa capita à XX. vsque ad XXIV. iniuria temporis vel hominum, membrana violata perierunt, nec recuperari studio aliunde potuerunt. hæc ipsa ex Werdenensium Cœnobitarum lucubratione putari posse restitui.

DE AVCTORE VITÆ S.

LUDGERI.

NOMEN Auctoris expressum non inuenitur. At æqualem fuisse ætate S. Ludgero & gente Frisium, indicia sunt non pauca. Primo namque capite à SS. VVillibrordo & Bonifacio patriam suam narrat fide Christiana illustratam. Cap. XII. Frisiam populum à S. Ludgero conuersum vsque hodie (de suis temporibus loquitur) acta illius mirifica prædicare. Capite XVIII. disertè in Frisonum gente Presbyterum se vidisse meminit, Landricum Principis insulæ Foteslandiæ filium, quem cum parente S. Ludgerus salutaribus vndis ablutum, de fonte leuarat: quorum nihil in VVerdenensium commentario scriptum reperias; vt vel hinc auctorum quoque diuersitas, manifestius appareat.

Igitur anxie & diligenter in hanc rem inquirenti duplex oblatum est indicium; alterum ex MS^o VVerdenensi, hac de causa ad Collegium Societatis Coloniam missum; alterum ex Ioannis Cincinnij Luppiensis Presbyteri commentariolo vitæ S. Ludgeri, quam Anno MDXV. typis Quentelianis ipse Coloniam publicauit, & monachis VVerthinensibus inscripsit. Sane Codex VVerdenensis MS. plurimum vitæ Surianæ respõdebat, licet ab integritate non commendatus. In eo vita legebatur huius Sancti metro rhythmico conscripta, serie triplicis Litaniam, cuius autor in Præfatione meminit id iussu Bernardi Abbatis ab se meditatam opus, & quartum esse se vitæ S. Ludgeri scriptorem. Porro de Bernardo Abbate, aliã additum, manu, extitisse XXVIII. numero, vixisse ante annum Domini MCXLI. Enumerat inde tres, qui S. Ludgeri vitam litteris antea complexi sunt. Othelgrimum familiarem eius & discipulum: hinc Alfridum tertium Monasteriensis Ecclesiæ Episcopum; inde VVstingum VVerthinensem Monachum, quem Cincinnius Virum, ait, fuisse multæ eruditionis & elegantiam, Glossema veteris manuscripti antea à me laudati, vitam illam Surianam similem, notabat ex Alfrido, & Rhythmicis actis confectam, Equidem Surianam ex pluribus, vt Cincinnij ^{dicat vel ex reccod-} ipso profitente, liquet concinnatam: quanquam vndiq; multa Cincinnius de S. Swiberto Hildegrimo fratre S. Ludgeri, Ger-

*Scriptores
vita S. Lud-
geri Garj.*

**ex quatuor
or Scripto-
rum histo-
ria*

L frido

frido & Alfrido Monasteriensis Ecclesiæ Episcopis Satyræ in morem congeffit. Sed de autoribus vitæ S. Ludgeri satis forte superq; Huius quam edimus patrem ciere si fas mihi iusq; permittant, non alium ostendero, quam Otselgrimum; quia hunc, loca, quæ protuli; & scripturæ Fuldenfis membrana sanè perantiqua monstrant.

*Il libellus
de S. Ludgeri
miraculis.*

Cæterum libellus alter de miraculis, etiamsi cum nostro interdū consentiat, & alicubi ne verbo quidem ab eo discrepet, est tamen vbi solutis lacinijs sese diffundit, proditq; non vnum & eundem extitisse vtriusq; libelli patrem. Neque facile me explico, quemadmodum posterioris editi Prologus, in prioris M. S. codicis, Prologi locum migrarit, nisi quod largiter scio hic peccari à librarijs, quarum temerè non rarò

Grassatur Cnidia sulcus arundinis.

ÆTAS S. LUDGERI INVESTIGATA.

DIFFICULTER, quæ iam pridem nobis ademit obliuio fugitiua, retrahere, ait Varro, possumus, præsertim vbi illæ tenebræ occurrunt, vt ne instructi face quidem & viatico, exitum inueniamus. Et in temporum notatione peruestiganda, nihil sane, nisi quod *καθ' ἑμᾶδον* & aceruatim in vita S. Ludgeri dictum est, præsidij nobis offertur. Itaque scientiam ad opinionem hic, non ad accurate cognoscendum aucupabimur, terminis duobus inuentis, vnde tanquam lineis chronologiam signemus,

Natum amplius viginti annis fac S. Ludgerum profectum in Britanniam vt Diaconus ibi fieret.

Vnum post annum redit Diaconus ad S. Gregorium, ac deinde reuertitur in Britanniam. &

III. annis & dimidio audit Alcuinum.

Anno circiter **xxvi.** ætatis suæ Christi **dcclxxv.** ordinatur Colonia Presbyter, quando S. Gregorio Ultraiectensi defuncto, Albericus successor consecratus Episcopus. Hinc vice sua præest Fraiectensi monasterio, & in Frisiam, & ad finitimos Saxones, Euangelij causa excurrit.

Anno **dcclxxxix.** cœpit continua septenij prædicatione Frisij Euangelij facem præferre, post quam, mouente persecutionem Wiadekindo,

Anno **dcxcvi.** Romam ad Leonem Papam adiit.

Anno **dcxcix.** cum Beneuenti biennium & annum dimidium substitisset, inde à Carolo Imperatore euocatus est, & Monasterio Lotusæ præfectus. Huic præfecturæ annum, Expeditioni verò circa Pagos orientalis Frisæ & Fosetreslandiam paulo plus demus licet;

ergò

ergo præter propter.

Anno demum DCCCII. ab Hildebaldo Coloniense præfule Episcopus fuerit creatus. Nam quod in editione Suriana, cap. IX. in Migardfordensi, vel Monasteriensi Ecclesia, sine ordine Pontificali annis fere duodecim rem Christianam administrasse traditur, id rerum series, ad superiora tempora necessario rejciendum, euincit. Deniq; consensu scriptorum vitæ S. Ludgeri.

Anno Domini DCCCIX. ipse migrasse è sæculo proditur. Iam ex hac annorum distributione facile colligis natum S. Ludgerum circa annum Domini DCCXLIX. Annis vixisse LX. Monasteriensem Ecclesiam rexisse annis vndeuginti. Obiisse aetate ordinationis suæ VII.

Cæterum quia hæc *κατά πλάτος*, plane vt iacent ex S. Ludgeri vita eruiamus, locum ingenij coniecturis adhuc relictum existimo. Equidem & plures annos Episcopatu dari posse, & non rectè Romanam profectioem ad Leonem persecutioni Widekindianæ subijci, ex eo conijcere cæpimus; quia in vita S. VVillehadi, primi Bremen-

Chronologia prioris emendatio.

sium Episcopi, quam bona fide vetustus scriptor Adamus in Bremensi historia recenset, scribitur is *ob persecutionis metum, cum S. Ludgero Romam adijisse, & sanctissimi Papæ Adriani consolatione releuatus; latuisse hinc in Treuiris VVillehadum Epternaci, apud sepulcrum S. VVillebrordi, Ludgerum longius abiisse in montem Cassinum, ad confessionem S. Benedicti. Biennio hinc transacto, quod est anno Caroli XIII. (Christi DCCCLXXXV.) cum VVedekindus in-*

S. VVillehadi primo Bremensium Episcopi cum S. Ludgero peregrinatio.

centor rebellionis, Baptismi gratiam cum Saxonum magnatibus adeptus, venisset in fidem Caroli, redijisse ad prædicandi munus exules; & VVillehadum Caroli nutu impositum Bremensi Cathedræ.

Qua ex narratione bis Romam adijisse existimo S. Ludgerum: primum Adriano sedente, sub annum DCCCLXXXI. & probabile, vt tunc S. Benedictum in monte Cassino salutasse legitur, eodem itinere peruenisse Beneuentum, & inde post hanc primam peregrinationem, Saxonia sub iugum missa, & pacato VVidekindo, ab ipso Carolo reuocatum Ludgerum. Nam ita diserrè codices antiqui. VVidekindo deuictò, siue conuerso; & Saxonibus ad Baptismi gratiam perductis, Ludgero Saxoniam occidentalem in procuratione muneris obuennisse volenti. Sit igitur verisimilior iste computus.

S. Ludgerus bis Romam profectus videtur.

Anno Domini DCCCLXXXI. finita septennali circiter in Frisia prædicatione, & persecutionem inchoante VVidekindo, S. Ludgerus & VVillehadus Romam ad Adrianum Pontificem profecti sunt.

Anno Domini DCCCLXXXV. reuersus Ludgerus Lotusæ, & in Pagis Frisiam re bene gesta,

Anno circiter DCCCLXXXVII. in occidentali Saxonia Mimiger-

nofordensi gregi præficitur, quem cum XII. annis tantum presbyter rexisset.

Anno plus minus. DCCC. ab Hildebaldo factus Episcopus.

A N S. L V D G E R V S F V E R I T
M O N A C H V S :

HVIVS autor quæsti Albertus Krantzius est; qui in Metropoli sua lib. I. cap. V. controuersum extitisse meminit, num S. Benedicti familiam an Clericorum secutus sit, qui institutione Canonica viuunt At ipse huc vadit, vt monachum fuisse, sibi persuaderi nolit, tum, quia carniū esu non abstinuerit; tum, quia habitum eius familiæ deseruerit, vtrumque præter morem & institutionem S. Benedicti. Porró Trithemius disertè, nec semel, Monachum S. Benedicti monasterij Beneuentani fuisse pronunciat: quia inibi cum Fratre Hildigimo, diutius commoratum, ex actis vitæ didicerat. Sed eadem ratione, cur non Ultraiectini monasterij? in quo sub Gregorio Abbate & præceptore adoleuit, vel Eboracensis in Anglia, vbi sub Alcuino grauioribus disciplinis eruditus est. Monachus fuisse dicatur? Sane Krantzij rationes, non tam plausum merentur, quam eius crisis. Viros enim Apostolicos, & perfectioris ordinis Episcopos meminisse debuit, vt ita loquar, cum Iuris Consultis familia exire per adoptionem, ac in gentem venire, ac nomen Ecclesiæ sponsæ, cui, annulo pronubo, maritandi sistuntur. Quamobrem scitis ac regulis ijs non vltra subiacent, quæ velut extrinseca iam eorum instituto ad id vel promouendum, vel impediendum parum conducunt, vt Canon docet inscriptus. Statutum, 18. q. 1. & Theologi ad D. Thomæ 22. q. 185. Ceterum, etsi educatio S. Ludgeri & conuictus assiduus in monasteriorum gymnasiis, in gremio quasi Monachorum extitisse deprehēdatur, disertè tamen eius vitæ scriptores Monachi, ab hoc vitæ genere eum absoluere maluerunt, cum aiunt *Cucullam non gestasse; quia regularem nunquam promissionem fecisset; sed sub Canonico habitu, Monachorum perfectè vitam implese.* Id quod in eiusdem argumenti capite, huius nostræ editionis non legi, certum est. Vbi superstitiosas vestium vilitates tantum non amasse, perhibetur. Ego quidem amplius hic delibendum existimo: & simile forte reperias hic aliquid, quale de S.

*Episcopi
desinunt
esse mona-
chs.*

*Negant fuisse
Monachum
Verthamen-
ses.*

*S. Ansgarj
institutum
miscellane-
um ex Cle-
ricis &
Monachis.*

Ansgario Bremensi Episcopo, & Apostolici spiritus viro legitur; qui Monachus ex Corbeia noua Saxonix prodiens, Bremæ Congregationem Sanctorum virorum instituit, qui vt Adamus memoriæ prodidit, habitu quidem vsi Canonico, regula viuēbant mona-

stica.

stica, genere quodam vitæ miscellaneo, medioque. Et animad-
uersione digna hæc verba sunt. *In Traiecto Monasterio tonsuratus. Ac
tonsurâ ibidem acceptâ;* quod attonfionis genus per incisionem capil-
li, vel ablatam cæsariem, priscis Monasterij ritibus, abdicati sæculi
argumentum aut symbolon fuit.

A D C A P V T V I.

De sancto Lebuino Dauentriensium Apostolo.

LIATWINVM hunc indigetat Transifalanorum Apostolum vetus
Scriptor; apostolatam eius, Ecclesiæ Dauentriensis originem, &
corporis inuentionem compendio perstringens; quam historiam,
Suriana editio in præteritis habuit. Hucbaldus eam sed *περι Φραζόμε-
vos* exornauit apud Surium XII. Nouembris, capite IX. vbi Marcelli-
num additum à B. Gregorio collegam appellat, qui in M. SS. con-
stanter vocatur Marchelmus. Capite vero XV. inuentionem aut
translationem à S. Ludgero factam describit, quæ in Ecclesia Traie-
ctensi celebrari consuevit XXV. Iunij. Quia verò Hucbaldus ætate
remotior à S. Ludgeri memorię scriptoribus, mutuatum ab his nar-
rationem suam credibile est; & verborum ipse character id osten-
dit. De Baldrico autem quintodecimo Ultraiectinæ sedis Episco-
po, cui S. Leuvvini vitam Hucbaldus dedicauit, litteris traditur, in-
ter alia Sancti quoque Lebuini pignus è sepulcro leuasse, & honora-
tione loco condidisse. Bernulfus vero Episcopus in ordine XX. re-
gnante Conrado II. ex Collegio Saluatoris Dauentriam Canoni-
corum tanquam coloniam deduxit, nouo S. Lebuini honori posito
templo. Vbi & S. Marchelmus cuius natalis agitur XIV. Iulij, sepul-
turam inuenit.

*Inuentio
& Trans-
latio S. Le-
buini ad
scriptores
Ecc. Tra-
iect. Bcca-
num He-
dam & In-
digitationem.
ta.*

*In Confinium Francorum & Saxonum iuxta fluum Isla, ad locum
qui dicitur Daentre.* Huius Chronographiæ indagatio non ha-
bet difficiles explicatus, si missis veterum Saxonum sedibus &
migrationibus in rem præsentem veniamus; id est, Caroli Magni &
S. Ludgeri ætatem intueamur. Nam quia alioqui priscorum inhæ-
rens autoritati, apud Ptolomæum tam in Germaniæ typo, quam
eius exegefi, Saxones ad Cimbricam Chersonesum & Oceani litto-
ra collocari videt, eosq; dein Albis accolat, ad Visurgim Amasimq;
serò peruenisse, serius etiam transisse, memoria repetit, quomodo
illos apud Isalam fluum sedes habuisse credat? Sed in hac motoria
scena gentium, vtique *κλιμαξίαν* suam & sortitionem, hisce locis, ve-
teribus vel pulsis, vel sponte migrantibus colonis, tandem adepti
Saxones. Nec mirum; gentem, vt Orosius loquitur, virtute atque a-

*Saxonum
sedes &
migratio-
nes*

gilitate terribilem, in Romanos olim fines & Francorum veterum limites imminentem, virtute bellica, Francis meliorem fortunam nactis, Albis, Visurgis, Amasisque Mesopotamiam sobole sua oppleffe, vt quod Cherufci, Brufteri, Iubantes, Ieacteri, Ansuarij, Chauçi in parte terrarum occuparent, hoc postremò, nomen Saxonicum sibi totum vindicaret.

Isala fluuius ex Rheno partim à Druso diductus, partim fonte suo progenitus ex Austro Boream versus, in sinum Germanici maris euoluitur. Zutphaniam Dauëtriam Campos, non obscuri nominis ciuitates alluens. Adiacet igitur Dauentria huic flumini, Emporium olim celebre, & præclaro gymnasio frequentatum, à Philippo II. Catholico rege ornatum quoq; cathedra Episcopali. Hinc verò amni appropinquabāt, tunc pars Saxonum Isalani Benthemij, Iuentij, & qui Lippia & ditionis Monasteriësis iam finibus populi continentur. Porro recedendo ab Isalæ citeriore ripa, Rhenum versus, quicquid Ultraiectinæ & Geldricæ ditioni iam superest, id Francorū vel Austrasiæ regum, olim imperio subiacuit. Hinc toties illud Neomagi Palatium à Magno Carolo frequentatum, & patrimonia fundique amplissimi etiam Gallia monasteriis ex hoc solo assignatæ à Pippino Patre, à Carolo filio, vt promptum sit, si res ferat, ostendere in nobilibus Abbatiis S. Saluatoris Prumiensi, & S. Villibrordi Epternacensi.

Hinc igitur Francis, inde Saxonibus ita collocatis manifestū relinquitur, vbi id confinium extiterit Francorum, & Saxonū, puta Occidentalium, quos VVestphalos iam appellamus, in quo Lebuius salutaris doctrinæ sementem fecit.

AD CAPVT VIII.

OCCIDENTALEM Frisiam. Hanc exprimit capitis Epigraphe, & capite XII. repetitur, septenniū posuisse in Occidentalis Frisix edomandis rudium hominum pectoribus, huius regionis homines *Paganos vocat asperrimos*, vt pote quibus remollendis sudoris multū impensum & operæ. Et, quia XVI. capite, quinque pagorum Orientalis Frisix mentio fit; quorum Prouincia S. Ludgero à Carolo mandata, partitio celebris quædam hinc Frisix cognoscitur, in Eoam & Occiduam: quæ licet nomine etiamnum tenus vsurpetur, aliter tamen situm hunc, locorumq; respectum S. Ludgeri ætate habitum apparet. Nec patitur instituta breuitas, quæq; indigenæ, quæq; exteri de hac partitione scripserint, sub limam reuocare & accuratius discutere. Satis liquet Frisios Orientales ab Occiduis hodie ferè Amasis fluminis lapsu inter se discerni: cum illi cisamneses Erodam,

*Dauentria
ad Isalam.*

*Austrasia-
ni Saxoni-
bus vicini.*

*Neomagi
Palatium.*

*Fundi regū
austrasia.*

*Frisia oc-
cid Paganū
olim asper-
rimi.
Frisia Eoa
& Occidua*

dam, Buricam, Nordam; & inde versus ortum Ieseniam & Ierceram ad Iadum fluuium Visurgis aduenam, oppida incolant: hi trans Amasim, Groeningam, Leonardiam, Franikam, Doccumam aliasque versus occasum ciuitates inhabitent Atque in hac Occidentali, quod quidem instituto nostro seruit, tradunt veteres à plagis his habuisse & nominasse regiones Oestergoam & VVestergoam. id est Eoam & Occiduam terram, in quibus S. Bonifacius Martyrij palæstram, & S. Ludgerus Euangelii campum habuit. In Ecclesiæ Ultraiectinæ monumentis, legimus Comitatus extitisse hoc nomine Oostergouue & VVestergouuæ, qui Imperatorum gratia donum ei accessere. Monuerunt & eruditi viri in Ecclesiæ Ultraiectinæ scriniis reperiri, bonam Hollandiæ partem, quæ ad Septentrionem vergit olim Occidentalis Frisiæ nomine appellatam: inferioris Frisiæ tractum fuisse, agros Alcmariæ & VVaterlandiæ. Attigit hoc argumentum Serarius noster Notatione XLVI. ad vitam S. Bonifacij. Sed copiosius VVilhelmus Heda in histor. Episc. Traiect.

Caninefectum seu Kenemaria.

QVINQVEPAGI ORIENTALIS

Frisiæ.

PAGI hic circumscripti terrarum districtus. Editio Suriana nomina Pagorum expressit. Huhmercki, Hunutga, Fiuilga, Emisga, Federitga, qui iponte subiere Caroli Magni iugum. Illustrant locum hunc antiqua Scholia ad calcem adiecta Ecclesiasticæ historiæ Adami Bremensis. Fresia, inquiunt, regio est maritima, inaccessa inuis paludibus; habetque Pagos xvii. quorum tertia pars Bremensè respicit Episcopatum his distincta vocabulis. Ostraga Rustringe, VVanga, Diesmeri, Herloga, Nordiatque Morseti, & hi septem pagi tenent Ecclesias circiter quinquaginta. Hanc Fresiæ partem dirimit à Saxonia Palus, quæ VValpinga dicitur, & VVirrhæ id est Visurgis fluuii ostium. A reliqua Fresia palus Emisgoe (Amasis lacus) terminat, & mare Oceanus. Habes thesaurum hinc scholiorum, in quo Chronographiæ studiosi plurima inuestigatione digna reperiant. Ostraga pagus exprimitur, in quo S. Ludgerus Doctorem egit, & S. Bonifacius Martyrium fecit, ut vitæ huius cap. ix. enarratur. In pago vero Morseti, clarum extat vestigium Massatorum, quos inter Frisios, & Frisio-bonos numerat Plinius.

Fresia in Pagos distributa, & qui ex eis Episcopatus Bremensis.

Ostraga Pagus forte Oestergoam Morseti à quo Marsatij.

OS (O) SO

Vidukindi Principis Saxonum persecutio.

*Helium &
Fleuum
frustra
neotericis
inquirunt.*

INGENS ea fuit, & cladis genere & tractu locorum, si rectè con-
iicimus, scilicet & Albi & Visurgi vsque ad vetus Rheni ostium,
Fleuum, in quod Rhenum effundi à Septentrionibus Plinius com-
meminit. Non sum nescius, in insulas non tantum quas sterni dicit in-
ter Helium ac Fleuum, sed ipsa hæc ostia vel maximè perquiri; nul-
loque adhuc certo radio designari. Id quod in illa fluctuum & ven-
torum procella, dicam an Oceani fatali malo, solens & perpetuum
est: cum vbi modo solum, istic mox salum dominari, & contra, ex-
periantur incolæ.

*Fleha &
Fleuum fl.*

*Fresones vsque ad Fleha fluuium Christi religionem relinquere com-
pulsit.* Malim hic Lector Gerardum Nouiomagum, quam arbi-
trum me recipi vel audiri. Fleuus is fluuius à multis putatur, qui in-
ter Staueram & Enchusiam fluit. Legitur autem in vita S. Odul-
phi (qui Luduico pie regnante vixit) prædixisse circa Staueram op-
pidum, ingentis molis saxum, quod ante domum Sancti iacebat,
absque humano opere in fluuium Flee deuolutum iri, rursusque e-
mersurum, quæ quidem loci & fluminis adiuncta apud Surium o-
missa videas. Addit etiam in chartis Nauticis sua ætate Nautas Flee
dixisse flumen id, quod inter insulas Fliclandiam & Scellingiam de-
currit.

c. 8. vel 9.

Iam vide genus persecutionis, quam Adam ex S. Willehadi me-
moria repetit. *Vidukind persecutionem mouens in Christianos, Franco-
rum terminos vsque ad Rhenum (& Rheni ostia) vastabat. In qua perse-
quutione discipuli Willehadi sancti quidam Brema, quidam per Fresiam,
ceteri trans Albiam, passi leguntur.*

AD CAPVT XVIII.

FOSETESLANDIAM IN SVLAM
CONVERTIT.

*Pira S.
Svriberti
cap. 7.*

HANCS. Wigbertus ad iisse scribitur, & sanguine suo consecra-
se sub Radbodo, quia eius suasu Christiani simulacra Fosetes
Dei & Iouis subuertissent. An autem Insulæ nomen contigerit, ab
illo ipso falso Deo, an à Fosorum gente, quæ Chaucis vel Frisiis fini-
tima celebratur, à Tacito, dispiciant eruditi. Describit eam Ada-
mus nomine Farrisæ, longo recessu latentem in ostio fluminis Al-
biæ, frugum feracissimam, scopulis licet asperrimis inclusam, volu-
crum & pecudum nutricem, vno tantum aditu, quo dulcis aquæ

*lib de mo-
ribus Ger-
man.
Ecclesiast.
hist cap.
210.*

vena

vena sese offert; unde nautis & piratis, amicis & gratum dedisse portum ac secessum: & nomen inuenisse ab hac beata rerum copia ut Heiligland appellaretur. *Hanc, ait ipse, in vita S. Willibrordi Fosetisland appellari didicimus, quæ sita est in confinio Danorum & Fresonum* Rectè habet, Magnum hic Alcuinum haud incerti nominis prædem rogari, qui in vita S. Willibrordi ipsum ad insulam hanc tempestate adpulsum scribit, quæ à Deo quodam suo Fosite, ab accolis Fositeslandt dicta fuerit, & ob violentam gentis religionem, nomen Willibrordi ad regem Radbodum delatum. Inde sortitione facta, vnum ex sociis Diui, sorte monstratum, affectum martyrio. * Quam narrationem suspicatus aliquando sum in vitam S. Suiberti translata, quæ specioso magis Marcellini autoris titulo, quam personarum, temporum & locorum adiunctis ornari videtur. Difficile autem sit hariolari, quæ veteroso huic Dæmonio Foseti auxiliandi vis extiterit, cum Tertullianus in Apologetico bene notarit apud Paganos vnicuique Prouinciæ & Ciuitati suam fuisse Deum, ut Syriæ Adstartem, Arabiæ Dyfarem, Norici Belenum, &c. addo cultum Saxonibus suum Krodo, quem hodieque sine detestatione haud nominant Iodute, Heram, Irmenfue.

*Fosite vel
Fosere
Deno.*

** An his
Vvieber-
sum?*

*Dij Pro-
vinciarum
& Ciuita-
tum.*

*Krantz,
lib. 1. Me-
trop. c. 3.
Saxon l. 2.
c. 9 & 12.
lib. 5 c. 36.*

AD CAPVT XIX.

S Ludgerus Nortmannos & Hyperboreos, id est supra Danos, Norvegos, aliosque remotiores populos cum Euangelij causa lustrare parat, à Carolo iniecta quasi securi, retractus & impeditus est. quod in editione nostra, Dum illi Rex Carolus hoc non concederet. iam vide Suriij *παρόραμα*, unde æstimes quanti sit, emendatis & melioribus exemplaribus uti, cum ad marginem adscribit. *Rex Nortmannorum, quos hodie Noruegos vocant, non admittit S. Ludgerum.* Nam cum in VVerdenensium libello tacitum regis nomen præteritur, interpretatus ille est, de rege Nortmannorum.

AD CAPVT XX.

& sequentia.

Res maximè memorabiles nobis hic inuidit codex malè ab hominibus vel vetustate acceptus. Argumenti iacturam utcumque; ex editis cõpensare licuit, ac historiæ nobis dijudicatio cognitioque; profus adhuc negata, quando sine hac tabella, iudices sedere, vel sententiã dicere, nequeamus. Momèta tamen rerum ferè hæc sunt.

WERDENA CONDITA.

WERDINAM & VVerthinam, imò Ruram hanc Abbatiam inditam famâ, à fluuio cui adiacet, sæpe nominari memineris.

*Verdmen
sis Mona-
sterij situs.*

Visitur in Collimitio Marchiæ & Montensis Ducatus Colonienfi Diœcesi, ad radicem montis, qui fluuio imminet, basilica, oratorijs & annexo oppidulo pulcra, amnis quem egregio quoq; ponte iūgit oportunitate spectabilis. Hunc locum, nemore, salicetis, & alia asperitate incultum sterilemq; vbi Sancto placere, Deo monēte, cepit, eiusdem ope & mirifico fauore, hic legimus, sponte velut de celo facta arborum strage cessisse Dei cultoribus & S. Ludgero; cui, areæ huius vestigium supernè monstratum erat, annis fermè nouem ante oblatum ipsi Episcopatum; circa salutis annum, vt arbitror e quidem, * DCCCLXXIX.

*Area loci
superne
monstrata.
* al. 777.*

*S. Ludgeri
sepultura
extra tem-
plum.*

Hic Monachis perpetuam esse stationem, sibi à funere quietem æternam, extra templi quod moliebatur, adyta, parari voluit. Quare & vita functus, non intra templi penetralia, quod vetuerat receptus est, sed ibi tectus humo, vbi longe ante prædixerat, signatè, se tumulandum. Datum tamen eius venerationi, quæ ob crebra miracula magnos hominum concursus exciebat, vt primum ampla porticu defuncti corpus tegeretur, & tãdem intra nouæ basilicæ septa, quomodo nunc fere cernitur, in crypta, conderetur. Iuuat inclitæ sedi & hæresis iniuria non parum obfuscatæ nonnulla literis digna monumenta asserere, quæ V Valafrius Strabus olim hic statim à morte S. Ludgeri surgenti Basilicæ ex ingenio suo contulit, locique oblitterata prope incunabula, styli immortalitate consecrauit.

*Tom. 6. an-
tiquæ loci.*

IN ECCLESIA MONASTERII QVOD RV-
RA VOCATVR.

Hoc templum Stephani celebratur honore dicatum,

Cum Iacobo nostri fratre simul Domini:

Quorum sub precibus Christi pietate receptis

Summi adipiscamur munera larga boni.

Hildigrim struxit, Hadabaldus Episcopus Archi-

sanctificauit; honor certus utrimque manet.

Hildigrimum agnoscis fratrem S. Ludgeri, de quo postea. Hadabaldus Agrippinensis Archiepiscopus est, sub Luduico pio lib. II. capitul. Franc. c. xxiv. inter Missos dominicos celebratus. Eiusdem Strabi epigrammata extant Tom. VI. antiquæ lection. quibus Grimaldo Abbati templorum Dei genitricis & Apostoli Petri tribuit instauratos honores, eodem tempore: Ioannes Cincinnius carmen etiam vulgauit Vflingi Monachi de Verthinensis loci laude.

** lib. 1. c. 5.*

Krantzius in * Metropoli huius monasterij originem attingens, ait S. Ludgerum id ex facultatibus patrimonij sui ædificasse; veteres, permutatione agrorum, tradunt fundum acquisiuisse.

Miserabiliter

biliter collapsum sua etate, idem meminit; sed per reformationē egregiē instauratum: quod utinam & mihi post multas disciplinæ offensionē usurpare liceat. Patrimonia nobili monasterio, in quo S. Ludgerus diem se nouissimum exspectaturum numine afflatus prædixerat, obtigere sanè quam amplissima. In quibus Helmstadiū oppidum medio Brunswigam inter & Magdeburgum itinere, quod Academia nunc excultum, olim à Carolo Magno aduersus Sorabos & Vilsos bella gerente, donatum S. Ludgero, munitumque fuisse perhibent, ut proferendæ fidei Christianæ tutum istic receptum haberet. Sed ex Dietmari probato Chronico, Helmstadium cōstat domicilium fuisse religionis & à Monachis inhabitatum, quibus locum cum Ludgerus, ait ille, proprietate sua construxerat, tempore Caroli Imperatoris magni. Tradunt inde circa annum MCCCXC. nobilem hanc possessionem alienatam, & V Vilhelmo siue Henricō Duci Brunswicensi ceu beneficiario iure traditam; cum loci incolas pristinorum Dominorum iam fastidium capisset. Vnde non falsè magis, quam verè Krantzius de Helmstadiensibus in Metropoli sua scriptum reliquit, cum Ranæ regem contempserit ignauum, accepisse pro illo Ciconiam regem.

Helmstadium oppidum olim Vverthensensis Abbatie.

MIMIGERNAFORDENSIS ECCLESIA.

LOCVS, vbi Monasterium ciuitas sita iam est, Mimigarnaford Saxorum populis appellatus, quod, ut originis incertæ, sic varios in sonos posthumi flectunt, & distorquent, ut Mimigardā & Mimigrodā vocent. Adhæsisse diu huius loci Episcopis, & duob. hinc amplius sæculis valuisse, publicorū actorū fide, & diplomatū vel synodorū, & sigillorū episcopaliū inscriptionibus, doceri queat. Sciscitantur quando, & cuius Monasterij nomine tandem permutari ceperit: coniecturis responsio niti videtur, ut ἐπιχλῶ & ἀποπλαῦ facile ferat. Celebris hic & à Krantzio in literas relata, an & à maioribus accepta sententia, quam * Annales Collegij Societatis I E S V probasse videntur, cum de ciuitatis huius origine strictim meminerūt. Nempe à Monasterio temploque quod Hermannus Episcopus inibi sacrauerat, construxeratque, cognomentum vrbi venisse & conuenarum frequentiam. Krantzij expositio hæc est: Hermannum primum eius nominis, virum industria & religione insignem, consecrasset & instituisse Ecclesiam & Monasterium trans Aquas, Sanctimonialium, in titulum & honorem B. Mariæ Virginis, quod ita breui excreuerit, adeoque factum sit celebre, ut nomen dederit ciuitati &

Mimigarnaford nomen quando Monasterio mutatum.

** Roma à P. Francisco Bencio conscripti.*

lib. 4. Mætop. c. 14. & l. 1. c. 5. Monasterium Virginum trans Aquas.

Episcopo; ita, vt paulatim Mimigardeuordensi, veterum abolito vocabulo, incæperit dici Monasteriensis & Ciuitas & Ecclesia. Quin & in Episcoporum Monasteriensium catalogo disertè ponit, iam in de ab Hermanni ætate, quæ sæculum Christi decimum exceperit, vsum obtinuisse nouæ appellationis. Ego in his & similibus, vt non valde superstitiosus, ita nec nimis propensè credulus, inuenirer, hac de re plurimum sententiam exquirendam, putauit. Nam, cum S. Svibertum maiorem ætate Ludgero, scirè Bructeros & Lippiaë fluminis accolas, & ipsam Mimigardam Euangelij luce collustrasse, nõ dubitabam, illũ discipulis ibi Christianis Ecclesiam tãquam scholã apertam habuisse. Quin & B. Ludgerum cum Ecclesia Clericorum mansionem istic & cætum sibi parasse; quod genus, cum fere Monasterij nomẽ passim in veteri memoria tueatur, potuisse tam ab hoc, quam alio quouis, q̄ cleri domicilium primarium censeretur, id nomen apud vulgus conualescere, & in ipsam deniq; ciuitatem transferri; præsertim cum templi B. Virginis molitionẽ sciam & ad annũ fere MXLI. reuocari, animaduertentem, Sed in hac controuersia manum potius traditioni porrigam, & in eorum ibo sententiam; qui Templum, quod diximus, sanctæ Dei Genitrici sacrum, omniũ exitisse volunt eius loci antiquissimũ; atq; in eo, vt acta vitæ produnt, S. Ludgerum ex oppido vicino Billerbeha translatum, à morte depositum. Quod autem Hermmannus primus eius Ecclesię conditor laudetur, id eũ accipere sensum, vt ædem ampliores spatij laxatis exstruxerit, & addito Virginum nobiliũ Parthenone ornarit, & basilicam hanc primariæ ciuitatis Parochiæ seruire voluerit; in cuius penetralibus augustum tamen relictum est oratorium, Depositionis S. Ludgeri memoriam retinens, cui & Ierusalem nomen fuit.

*Ecclesia B.
Virginis
amplior
exstructa.*

*In ea S.
Ludgeri
sacellum.*

AD CAPVT XXXII.

S. Ludgeri scripta monumenta.

SVRIANA editione capite xxxi. ad doctrinam, scripti à S. Ludgero libri recensentur & opuscula. Vt: *Vita S. Bonifacij supplementum ad libellum, qui de eius Passione extabat, nempe de primordiis vitæ, aduentu & ordinatione;* quæ quidem in B. Gregorij vita iam à nobis edita, attinguntur, verius quam plenè scribuntur. Item *libellus de vita quondam suorum doctorum Gregorij & Albrici;* quem intelligi hunc nostrũ reor; etsi Albericia acta seorsim conscripisse, appareat. De Epistola vero S. Ludgeri, quæ de leuatione S. Suiberti, Sãctitatis approbatione, Leonis Papæ in Franciam aduentu apud Surium Tom. II. extat, etsi ægre adducor, vt censeam, ne publici iam vsus autoritate receptis, manus afferre videar, character tamen ipse dictionis, & narrationis

tionis modus non expers anistoresiæ, Epistolam illam facile ream peragant momentariæ possessionis, insuper habita præscriptione tituli.

AD CAPVT XXXIII.

Eivs argumento M.S. Wertinensi duo adtexta miracula. Alterũ, quod prædio Welde, nunc VVelderhofio, ad riuum Arnapã hodie Aerst, supra Nouesium, colonus de Anscium populatione apud Sanctum conquestus, & eos per iocum arctius includere iussus, sic morigeros habuit, vt in caueam vltro congregati & pace S. Ludgeri impetrata, arua, quæ infestauerant, vltra nunquam adierint, nedum depasti sint. Alterũ Demonis Aquatici, quibubus aratro iunctis sese assotians, rusticum opus in diuersa fulcis actis dissipabat, sed S. Ludgeri nutu detectus, vel vno die triginta dierum arationem explere coactus est.

AD CAPVT XXXIV.

Mors & suprema S. Ludgeri.

HILDIGRIMO fratri funeris & sepulturæ curam mandari voluit. Hildigrimus S Ludgeri fr.
 Is Catalaunensis tum Episcopus, inde operum à S. Ludgero inchoatorum perfector, Halberstadiensis Ecclesiæ Cathedram morum innocentia mirè exornauit. Etenim, cū apud Ostphalos, id est, Ostphals. Northuringi. Orientalis Saxonix populos trans Albim Carolus, nobilem Ecclesiam S. Stephano in loco Salingenstede extruxisset & fundasset, eius Ecclesiæ patrimonium Luduicus filius Halberstadium transtulit; ibiq; Hildigrimo primo Episcopo cathedra assurgere cæpit. Porro Hildegrimus in Rhythmica vita S. Ludgeri Northuringorum populos circa Helmstadium Euangelij luce collustrasse dicitur.

NE IN ECCLESIA HVMANVM CORPVS
SEPELIATVR.

S. Ludgerus de modo sepulturæ suæ propria mandata dedit. S. Ludgeri mandata de sua sepultura. Primũ Monasterij in sui nunc nominis sacello, quod inclusum tẽplo B. Virginis, deponi voluit. Inde trãsferri ad V Verthinam Monasteriũ à fratre Hildigrimo. Ossium legendorũ esse signum iussit, profluentem ex iam dudum defuncti naribus sanguinem: sepulturæ locum præ foribus Basilicæ, vel religionis ac modestiæ, vel exempli causa, penetrãlia declinans, intra q̄ tamen, vt diximus, tandẽ receptus est.

More prisco non basilicas, sed cemeteria constat fuisse humãdis corporibus; quæ, maioribus Ecclesiis xl. pedum cõcedebantur, minoribus triginta, vt Canon interpretes ad T. de sepulturis in vi. & I.C. de religiosis & sumptibus funerũ, & de sepulchro violato. Inde Sepulcra olim in cemeterio non in templis.

obtinuit, vt Pontifices & Reges seu Basilicarum conditores tantum intra templorum parietes reciperentur. Et queruntur eruditi, sacrosancta terrarum sola, quæ, par sit, nitere munditie & puritate, per vilium capitum funera, quæ se in adyta quoque templorum infinuant, quodammodo infuscari, & ex sacrariis fieri polyandria, & busta mortuaria.

GERFRID VENERABILIS IUVENIS

S. VIRI NEPOS,

CAPUT XXXV.

HVNC Presbyterum & Successorem S. Ludgeri, vocarunt VVerdinenses. Extollit in eo Krantzius virtutum & miraculorum gratiam. Et quia in clausula vitæ, & Fratrem & hunc Nepotem mentio fit in VVerdina S. Ludgero voluisse tumulo sociari, eorum hic iuvat edere parentalia, quæ, cum ante multos annos in Basilicæ cryptoporticu horum memorias supplex venerarer, istic excerpti.

EPITAPHIUM

S. LUDGERI PATRONI WERDINENSIS.

H*As qui Cœnobij Ludgerus condidit ades
Mortuus hac tumulum corporis adtulit.*

Extabat ibi adnotatio Chronica, sed vt saxeorum tumulorum adparatus, ita & hæc mihi visa à recentiore manu deprompta.

*S. Ludgerus Protoepiscopus Monasteriensis: Principalis fundator huius loci à Deo circiter annum salutis DCCLXXVII. sibi ostensi, quieuit in pace, idque in Billerbech, anno DCCCXXIX. * VVerdenæ sepultus.*

* ibi 809.

EPITAPHIUM

HILDEGRIMI PRIMI HALBERSTADENSIS EPISCOPI.

I*VI terdecimi resolutus carne calendis
Hildgrimus tumulo clauditur apposito.
Frater Ludgeri Coepiscopus atque beati
Compar huic meritis sicut in officijs.*

De hoc reperiēbam in perantiquo M S. Chronico. Anno Domini DCCCXVII. Luduici XIII Hildigrimus primus Halberstadenſis Episcopus obiit; eiſque Thiatgrimus ſucceſſit. At Ditmarus in ſuo Chronico, magna cum honoris ſignificatione de Hildegrimo loquens, aliam temporis rationem ſecutus eſt, niſi eſſe editionis hoc mendum, reputemus. *Ludgerus Frater Hildegrimi Cathelawnenſis Episcopi, ſanctęque Halberſtadenſis Eccleſię Rectoris primi, quam tenuit XL. & VII. annos, diſcedens ab hoc ſæculo. regnante tunc Luduico Imp. pio. Dominica Incarnationis DCCC XXVII. anno. Ceterum Ciuitas Catalaunum in Campania Belgicę II ſita (Chalons vulgo) Matrōna flumine interluitur, paręque Metropoli Rheimenſi; & Hildegrimum Eccleſię ſuę numerat Episcopum xxxi.*

EPITAPHIVM GERFRIDI II. MONASTERIENSIS EPISCOPI.

Gerfridi patris tumbam venerare, fidelis,
Cuius apud Dominum forte viget meritum.
Idibus Septembris perſoluit debita carnis
Deponens maſſam pridie corpoream.

EPITAPHIVM ALFRIDI III. MONASTERIENSIS EPISCOPI.

Alfridus tumulum Præſul ſibi vendicat iſtum
Pneuma Creatori, dans cinerem cineri.
Obijt in decimis Maij Pater iſte Calendis,
Cuius nos ſacris protegimur meritis.

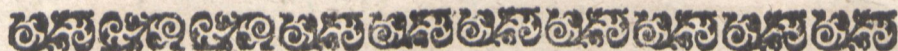
Obiſſe volunt anno DCCCXLIX. XX. April.

EPITAPHIVM THIATGRIMI SECVNDI HALBERSTADENSIS EPISCOPI.

Hac recubant ſoſſa Thiadgrimi Præſulis oſſa.
Terra tenet corpus, pneuma fouet dominus.
Idibus in Februi ſeniſ, obit aſſecla Chriſti
Promeritus vitę gaudia perpetua.

M S. Chron.

Thiatgrimus Episcopus conſtituitur in Halberſtat, Anno Chriſti DCCCXVI. Is præſuit annis XV.

LIBER SECVNDVS

IRACVLA continet edita post obitum Sancti. Monui in editione Suriana præposterè datum præmium huic libello, quod vetus M.S. codex Fuldenfis in primi libri frontispicio posuit. Liqueh hic etiam Surium sponte librum hunc truncasse, cum in IX vel X miraculo manum subduxit, vt ipse profitetur, breuitatis studio.

Lemmata numerosque capitibus, quæ in M.S. desiderantur, indidimus.

AD CAPVT XXIII.

*An duo SS.
Ludgeri?*

AN hoc Ludgeri nomine duo Sancti: hic noster Episcopus & Confessor; alius qui Martyr? Id manifestè hoc miraculo adstrui videtur. Sed cum omnia circumspicio, vocem ambiguum homini peregrino obiectam arbitror, quæ affinitatis specie ei facile imposuerit: vt in Liutger, & Leodegar liquidè perspicitur. S. Leodgarij Episcop: Augustodunensis inclitum Martyrium fuit; cum is in Atrebatum ditone, capite cæsus ab Ebroino tyranno Maiore domus, Villa Sercinia memoriam obtinuit, regione Artesiæ; annò vt Molanus annotauit Dc LXXXV. secunda die Octobris; vt alij, anno DCLXXII. qui, triennio post, Dc LXXV. Ebroinum perijisse volunt.

*S. Leodga-
rius Augu-
stodun. Ep.
& Mart.*

AD CAPVT XXVI.

IN digressione ad miracula sequioris ætatis vbi vnus exprimitur DCCCLIV. MS. VVertinense ad oram marginis sic habet. LXXIII. quando scilicet obiit Hyldegrimus iunior.

AD CAPVT XXXII.

ADALGARIVS hic venerabilis Abbas, inter antistites nouæ Corbeix celebrenomen habuit. Ex eius manu amiæticum S. Reimburtus Archiepiscopus iam ordinatus Bremensis accepit: & huic muneris consortem addidit Adalgarium alterum; qui eius indelectus successor. In hanc autem reliquiarum ex Gallia translationem, cuius hoc capite mentio fit, adhuc inquirō.

Porro & hanc ipsam Miraculorum enarrationem quando cum MS. VVertinensi comparare cœpi, interpolatam à posteris deprehendi, & verbosius expressam. Ita quo longius à fonte disceditur, latius riuos videmus exspatiari.

I N D E X.

INDEX MARGINA-
LIBVS NOTIS, ET IPSI CON-
TEXTVI RESPONDENS.

A.

<i>Dam scriptor vetustus.</i>	84.
<i>Adalgarius Abbas.</i>	72.92.
<i>Albricus succedit B. Gregorio. 39. Colonia ordinatur Episcopus.</i>	40.
<i>Albrici cura; & modus regendi Monasterium. 41. Mors.</i>	42.
<i>Alchuinus Eboraci floret Magisterio. 38. in astrologicis est Magister Karoli Ma-</i>	<i>ibid.</i>
<i>gni.</i>	
<i>Alfridus, tertius Episcopus Monasteriensium.</i>	91.
<i>Alubertus Chorepiscopus Traiectensis.</i>	38.
<i>Afenidi Monasterium.</i>	67.
<i>Amalberga quaedam variis morbis, inuocato B. Ludgero, liberata, sacrum velamen suscipit.</i>	67
<i>Amulgerus puer contractus, & cecus, sanatur.</i>	75.
<i>S. Ansgarij institutum miscellaneum ex clericis & Monachis,</i>	80.
<i>Amaloh, vulgo, Ameloy.</i>	64.
<i>Athalyvildis obfessa à demone liberatur.</i>	65.
<i>Austrasiani Saxonibus vicini.</i>	82.
<i>Austrasia Regum fundi.</i>	82.
<i>Aurum ex Gentilium sanis.</i>	40.
<i>Arbor, sub qua orarat S. Ludgerus sola non corrui.</i>	

B.

B ernardus Doctor occidentalium Saxonum.	51.
Bertricus, pater paralytica sanate.	43.
Billerbeki.	58.
Borothra Pagus, vulgo, Barch.	47.54.
Buddo, mirabiliter suscitatus: inde Buddonfeld.	63.
Bremensis Episcopatus.	48.
Bugge famina nobilis sanata.	83.
	73.

C.

C ampanarum sonitus spontaneus.	70.
Cephalalgia.	66.
Cereuisia in feriis S. Ludgeri nequit coqui.	62.
Cobbo venerabilis comes.	64.
S. Crucis signum contra ad spectum diaboli vsurparum.	69.
Crypta ad sepulchrum S. Ludgeri 66.88. in illa odoris suauissimi diffusio, & globus igneus.	70.
privilegium.	73.
Coasfeld.	54.

D.

8

Demo-

I N D E X

D Aemonia ad sepulchrum B. Ludgeri cuncta.	60. 64. 65. 69.
Dauentria ad Isalam.	82.
Dij Prouinciarum & Ciuitatum.	85.
Dindo. pius in S. Ludgerum.	62
E.	
E Broinus Tyrannus.	92.
Egilvvaldus cecus sanatur.	64.
Exomologesis.	60.
Episcopi desinunt esse Monachi.	80.
F.	
F Ofete Idolum.	85.
Fofetesland insula.	44. 85. 84.
Fleha & fleuus flum.	84.
Flethricensis quaedam mulier liberata à doloribus partus.	73.
Frisia orientalis quinque pagi 83. subduntur Regno Francorum. 43. & qui ex his Episcopatus Bremen'sis.	83.
Frisia pagani asperrimi olim.	82.
Frisia Eoa & occidua.	82.
G.	
G Erfridus nepos S. Ludgeri. 54. 90. successor.	58. 91.
Gerbaldus Folckbaldi Coloni f recipit visum.	63.
S. Gregorius antistes Traiectensis, S. Ludgeri Magister. 38. adparet B. Ludgero.	41.
H.	
H Amaritum.	66.
Heriburga soror B. Ludgeri: Eiusque cum fratre colloquium.	45.
Helidvvinus paralyticus &c. ope S. Ludgeri reualet. 61. se mancipat B. Ludgero.	61.
Helium & Fleuum neoterici frustra inquirunt.	84.
Helmstadium (vbi nunc Academia) olim Abbatis V Verthinensis.	87.
Heresyvvida à septem annorum liberatur amentia.	65.
Hildigrimus frater S. Ludgeri 89. Episcopus Catalaunensis; euocatur, 55. Episcopus Halbersta- diensis.	90. 91.
Hilderadus Scholasticus. 59. sanatus.	60.
Homicida pœna.	68.
I.	
J Go presbyter educatus à S. Ludgero.	58.
Ionas Episcopus.	67.
Irmingerus annis 13. captus oculis, recipit visum.	57.
K.	
K Arolus Imperator, ad se accersit B. Ludgerum. 43. offert eidem Treuerensem Cathedraliam. 44. studiosus & gnarus est Astrologia.	55.
L.	
L Andricus ex principis Fofereslandia filio. presbyter.	44.
S. Lebuini inuentio & translatio.	81.
S. Leodgarius Augustodunensis Episcopus & Martyr.	92.
Liafburga S. Ludgeri mater. 37. adhuc pusiola mirabiliter morti erepta. 37. ex graui lapsu saucia conualescit.	ibid.
Libellus de miraculis B. Ludgeri, & de libelli auctore.	78.
S. Liafvvini apostolatus; obitus, 38. adparitio.	40.
	S. Lud-

I N D E X.

<i>S. Ludgerus</i> puer $\Phi\iota\lambda\delta\beta\iota\beta\lambda\omicron\varsigma$ 37. traditur disciplina B. Gregorij 38. est familiaris Alchuino & ordinatur Diaconus. 38. redit in Angliã. 39. fit coadiutor Albrici Episcopi. 40. Dauentrie predicans inuenit corpus S. Liafvyini 40. mittitur in Frisiam : ordinatur presbyter: 40. suscipitur à Leone papa. 42. Fresonum & Saxonum primus Episcopus. 36. Lotusam monasterium accipit administrandum. 43. Frisia Orientali prescitur. 43. Treuirensem Cathedram postponit conuersioni Saxonum. 44. demonem sub specie caliginis Insula Fofeteslandie pellit. 44. Impeditur à Karolo Imp. ne adeat Nordmannos. 45. ceco visum restituit. 47. Missam celebrat. 47. 54. pernoctat summo gelu in oratione, & locum Monasterio extruendo videt. 50. Buddonem discerptum membratim colligit, reddit viuus. 40. miraculosam strangulati conseruationem impetrat. 49. suis precibus ventos aduocat, quos arbuta funditus euertuntur. 51. In pauperes erat comis: in fastuosos diuites rigidus. 52. designat locum sepulchre in VVerdenensi Monasterio. 51. Vocatur ad Karolum Magnum: Psalmodiam presert colloquio Imperatoris: dat sapiens responsum Karolo. 53. Inter orandum nihil aliud agi finit ibid. Aegrotat; sacrificat tamen quotidie: mortem predicat: 54. è morientis loco mirus fulgor. 54. 55.	
<i>S. Ludgerus</i> adparet, Irmingero. 57. agra 58. Hilderato scholastico. 59.	59.
<i>S. Ludgeri</i> adparentis species. 59. 65.	59. 65.
<i>S. Ludgeri</i> atas. 78. 79. mors 65. 54. 89. visio. 41. Vaticinium de irruptione Nordmannorum. 45. mandata de sepultura. 89. Translatio. 55. sepulchrum VVerthina. 90. porticu septum. 61. ante Basilicam. 61. 86. Iuxta illud sanantur, amens 65. agra matrona. 58. Caci, & ceca. 63. 72. 64. laborans Cephalalgia. 66. 72. alia Budicensis arido brachio, &c. 66. Claua. 74. demoniaci. 69. 65. 64. paralitice. 66. 58. 59.	
<i>S. Ludgero</i> , annuam sollemnitatem decernendam indicatum diuinitus. 62. 63.	62. 63.
<i>S. Ludgerum</i> Monachis adscribit Trithemius; negant VVerthineses; & Krantzins, 80.	80.
<i>S. Ludgerus</i> Martyr, alius ab hoc. 68. an verè. 92.	92.
<i>Ludbertus</i> Presbyter & Custos VVerdenensis. 71.	71.
M.	
<i>Marchelmus</i> cooperatus S. Liafvyino. mel B. Ludgero missum, mirè effunditur. 47.	47.
<i>Meppa</i> oppidum Saxonia. 49.	49.
<i>Missæ</i> celebratio. 47. 49. 54. 65.	47. 49. 54. 65.
<i>Mimigarnafordensis</i> , nunc Monasteriensis Ecclesia. 54.	54.
<i>Mimigarnaford</i> nomen quando Monasterio mutatum. 87.	87.
<i>Modsvud</i> lumen oculorum recipit. 60.	60.
N.	
<i>Neomagi</i> palatium. 82.	82.
<i>Nordgoa</i> pagus. 57.	57.
<i>Nordmanni</i> . 45.	45.
O.	
<i>Odilgrimus</i> Clericus. 51.	51.
<i>Ostbertus</i> liber ab obsessore damone. 64.	64.
<i>Ostraga</i> . 83.	83.
<i>Ostphali</i> , Northuringi. 89.	89.
P.	
<i>Parentes</i> S. Ludgeri. 37.	37.
<i>Paralyfis</i> sanata. 72. 73. 58. 59.	72. 73. 58. 59.
Q.	
<i>Quid</i> , D. S. ad marginem posita signent? 76.	76.

I N D E X.

	R.	
<i>Rickbertus cecus illuminatur.</i>		64
<i>S. Reimbertus Archiep. Bremens</i>		92
	S.	
<i>Sacellum S. Ludgeri.</i>		88
<i>Saxonum in Christianos persecutio.</i>		39.84.42
<i>Saxonum, sedes & migratio. 81. Laus.</i>		81.82
<i>Scripta S. Ludgeri.</i>		88
<i>Scholastici gradus, in ordine S. Benedicti.</i>		59
<i>Scriptores vite S. Ludgeri varij.</i>		77
<i>Seliradbrandus sanatur.</i>		74
<i>Sepulchrum S. Ludgeri. Vid. in L.</i>		89
<i>Sepulchra olim in Cemeterijs, non in templis.</i>		
	T.	
<i>Tbiadgrimus S. Ludgeri pater.</i>		37
<i>Tbiadgrimus, secundus Episcopus Halberstadiensis.</i>		91
<i>Tbiadbertus presbyter.</i>		70
<i>Tibia mirabiliter sanata.</i>		60
	V.	
<i>Vaticinium B. Ludgeri de irruptionibus Nordmannorum.</i>		45
<i>Vurkingus avus S. Ludgeri, princeps Christianismi stabiliti in Frisia.</i>		36
<i>Victus & vestitus B. Ludgeri.</i>		52
<i>Vomeres inter arandum (annua S. Ludgeri commemoratione) sponte franguntur.</i>		63
	VV.	
<i>E, VVarmundo adolescente expellitur demon.</i>		65
<i>VVerdena 50. condita, 85. locus sepultura S. Ludgeri.</i>		51.54.55
<i>VVerdinenfis Monasterij situs.</i>		86.85
<i>VVidukindus.</i>		47.79
<i>VVidukindi Saxonum Ducis, in Christianos persecutio.</i>		42.84
<i>S. VVilhelmi primi Bremensium Archiepiscopi, cum S. Ludgero peregrinatio.</i>		79
<i>VVinfrid, & VVillibrordus.</i>		36